

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Zuzana Wágnerová

Vliv parlamentů dětí a mládeže na budoucí angažovanost jejich členů

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Dana Moree, Dr.

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Bc. Zuzana Wágnerová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce, Mgr. Daně Moree, Dr. za užitečné poznámky, inspirativní vedení a podporu, která vedla ke vzniku této práce.

Obsah	4
Abstrakt	6
Úvod	7
1. Teoretické ukotvení	9
1.1 Občanská participace mladých	10
1.2 Pokles formální participace u mladých lidí	11
1.3 Participace a škola	13
1.3.1 Žákovská participace	16
1.4 Participace a občanská identita	17
1.5 Participace a parlamenty dětí a mládeže	17
1.6 Budoucí občanská participace mladých lidí	19
1.7 Teoretické zakotvení participace ve významných dokumentech	20
1.7.1 Zakotvení participačního práva v dokumentech OSN	20
1.7.2 Zakotvení participačního práva ve strategických dokumentech Evropské unie	22
1.7.3 Participace ve strategických dokumentech České republiky	22
1.7.3.1 Koncepce podpory mládeže v období 2014 – 2020	22
1.8 Strukturovaný dialog s mládeží	24
2. Metodologie	26
2.1 Výběr strategie	27
2.2 Design kvalitativního výzkumu	27
2.3 Výzkumné otázky	27
2.4 Výzkumný vzorek	28
2.5 Výběr metody sběru dat	30
2.6 Příprava rozhovoru	31
2.7 Průběh rozhovoru	31
2.8 Analýza a interpretace dat	32
2.9 Etika výzkumu	32
3. Analytická část	34
3.1 Národní parlament dětí a mládeže	35
3.2 Bývalí členové jako respondenti	37
3.3 První kontakt s parlamenty dětí a mládeže	37
3.4 Život na střední škole	41

3.5 Období působení v Národním parlamentu dětí a mládeže	50
3.6 Období studia na vysoké škole	62
3.7 Období prvních pracovních příležitostí, kariéra	68
3.8 Občanská angažovanost po ukončení parlamentní kariéry	70
4. Závěry	75
Literatura	81

Abstrakt

Předložená práce si klade za cíl porozumět tomu, jaký vliv mají parlamenty dětí a mládeže na budoucí angažovanost svých členů. Na téma nahlíží z pohledu aktéra. Teoretická část práce se věnuje konceptu občanské participace a specificky participaci mladých, zmiňuje také legislativní ukotvení participace mladých v České republice. Pro metodologickou část práce byl vybrán biografický design. Ke sběru dat byly použity hloubkové rozhovory s 10 vybranými aktéry, kteří byli členy organizace ve stejném časovém období. Výzkum ukázal, že účast v parlamentech dětí a mládeže má v některých případech vliv nejen na budoucí angažovanost bývalých členů, ale i na výběr a průběh studia na vysoké škole, zisk či výběr zaměstnání a celkově na životní dráhu těchto jedinců. Zároveň přehledně uvádí přínos angažování se ve struktuře parlamentů dětí a mládeže pro dané jedince.

Klíčová slova

participace mládeže, parlamenty dětí a mládeže, občanská angažovanost, biografický design

Abstract

The goal of the presented thesis is to understand how parliaments of children and youth influence past members' civic engagement after they leave the parliament's structure. The topic is seen by the actors. The theoretical part is focused on the concept of civic engagement, especially on youth participation. The Czech legislative frame is also mentioned. The biographical design was chosen for the methodology of the research. As a method of data collecting I collected 10 deep interviews with formal members who took part in parliaments of children and youth in the same time. The research revealed that the participation in parliaments of children and youth influences not only the civic engagement of formal members but also choosing the branch of study, its own studying at university, gaining job and the life path in general. At the same time the study presents the fields of contribution of participation in the structure of parliaments of children and youth for formal members. These fields are important for various branches of life.

Key words:

youth participation, parliaments of children and youth, civic engagement, biographical design

Úvod

V dnešní době, která klade důraz na individualitu, je velmi těžké odtrhnout se od vlastního světa a překročit hranici vlastního pohodlí. Během své bohaté praxe v oblasti práce s mládeží jsem si všimla toho, že společnost dnešního mladého člověka jako jedince vede spíše k sebeprosazování, umění asertivity, vůli jít si za svým a vytrvat. Hodnoty jako solidarita nebo sounáležitost s kolektivem stojí až na druhém místě.

I to jsou principy práce s dětmi a mladými lidmi v parlamentech dětí a mládeže. Zároveň pak tyto drobné subjekty občanské angažovanosti posilují důvěru mezi lidmi navzájem a přenášejí tuto atmosféru dál do společnosti. Tímto způsobem se posiluje občanská společnost v naší zemi včetně obecné důvěry, která je velmi ceněným artiklem.

Diplomová práce se bude zaměřovat na zkoumání občanské angažovanosti v organizaci *Národní parlament dětí a mládeže* (dále také jen jako NPDM) a dalších člancích parlamentů dětí a mládeže a dále na vliv této struktury na další občanskou angažovanost v životě jedince, který byl členem této organizace.

Cílem práce je porozumění vlivu parlamentů dětí a mládeže na budoucí angažovanost svých členů. Předložená práce má také praktický cíl. Vzhledem k tomu, že se na české půdě stále diskutuje o užitečnosti a smyslu parlamentů dětí a mládeže, chtěla bych tímto výzkumem přinést do diskuze jednoznačný důkaz o jejich pozitivním vlivu. Projekt má také čistě personální cíl, a to zjistit, zda a jak jsou mé mnohaleté zkušenosti z parlamentů dětí a mládeže relevantní vzhledem k ostatním členům těchto parlamentů.

Inspirací pro tento projekt mi byla práce skotských vědců Shepherda a Partikiose, která se věnovala výzkumu Skotského mládežnického parlamentu (Scottish Youth Parliament) a jeho vlivu a dopadu na členy (Partikios, Shephard, 2014).

Téma mládežnických parlamentů je v České republice, potažmo ve světě, doposud poměrně neprobádané. Doposud vzniklo jen několik prací věnujících se tomuto tématu. V České republice se v převážné míře jedná o diplomové práce studentů vysokých škol – např. bakalářská práce Lucie Juřikové s názvem *Participace mladých lidí v neziskové organizaci* nebo magisterská práce Martiny Ševců s názvem *Občanské postoje a participace žáků v České republice*. Okrajově se pak o mládežnických parlamentech v ČR, potažmo přímo o Národním parlamentu dětí a mládeže, zmiňuje Jindřiška Rousová ve své

magisterské práci *Příčiny nízké občanské a politické participace dětí a mládeže*. Co se týče prací na Fakultě humanitních studií, konkrétně na katedře Studií občanské společnosti, stojí za zmínku práce absolventky Elišky Bucvanové (roz. Urbanové), která na fakultě aktuálně zpracovává doktorát na téma *Škola jako demokratické prostředí – současná situace a možnosti rozvoje českých škol*.

Neprobádanost tématu dokládá i výrok autorů Shepherd a Partikiose, kteří se tématem dlouhodobě zabývají: „Jakkoli mládežnické parlamenty skutečně dosahují svých cílů, zůstávají v literatuře stále neprobádaným tématem“ (Partikios, Shepherd, 2014).

1. Teoretické ukotvení

„Látce rozumíte bezpečně teprve tehdy, když jste schopný ji vysvětlit vlastní babičce.“ Albert Einstein

1.1 Občanská participace mladých

První část teoretické pasáže práce se zaměřuje na koncept občanské participace, kterou literatura definuje pomocí dvou znaků – jako činnost, která má za cíl ovlivnit, co se děje v nějakém širším společenství, do kterého člověk náleží, a jako snahu prosadit to, co člověk považuje za obecně dobré (Šerek, 2012).

Národní institut dalšího vzdělávání ČR definuje participaci mladých lidí jako podíl – spoluúčast mladých lidí na procesu rozhodování, řízení a správy. Participace se stala součástí demokratického stylu řízení a je klíčem, který v našem i evropském měřítku otevírá veliké možnosti výchovy k demokratickému občanství, k současnému i budoucímu uplatnění dětí a mladých lidí v životě společnosti.

Šerek uvádí, že občanská participace je činnost, která má za cíl ovlivnit, co se děje v nějakém širším společenství, do kterého člověk náleží. Abychom mohli nějakou činnost označit za občanskou participaci, musí přesahovat okruh blízkých osobních vztahů směrem k širším společenstvím, jako jsou obec, region, stát, apod. Druhou charakteristikou občanské participace proto musí být snaha prosadit to, co člověk považuje za obecně dobré, řešit společenské problémy a pomáhat druhým. (Šerek, 2012).

V českém prostředí se tématu občanské, potažmo politické participace věnuje hned několik prací, zejména pak práce diplomové. Za všechny si můžeme uvést práce vzniklé na Katedře studií občanské společnosti FHS UK (Bazala, 2014; Andruchová, 2016, apod.) nebo na Institutu sociologických studií FSV UK (Šimáček, 2016; Šíp, 2015, apod.).

Oxfordský slovník¹ definuje participaci jako „podíl či účast na něčem“. Na mezinárodním poli je z hlediska podstaty participace jedním z nejpoužívanějších konceptů Hartův osmistupňový žebříček participace dětí odvozený z modelu participace občanů Spojených států amerických v procesech veřejného plánování podle teorie Arnsteinové z roku 1969 (Hart, 1992).

Hartův model se skládá z *manipulace*, kdy jsou děti nositelem myšlenek a názoru dospělých, jako podvodné lze chápat ty případy, kdy výsledky práce dospělých jsou vydávány za práci dětí. Druhým stupněm je *dekorace*, kdy se děti pasivně podílejí na aktivitách, dospělí nezastírají, že aktivita je inspirována dětmi, ty ovšem nerozumí jejím souvislostem. Třetím bode je *formální participace*, jinak zvaná jako *tokenismus*, ten

¹ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/participation>, poslední přístup 23.4. 2017

představuje dospělými vytvořené aktivity, při nichž se jeví, že děti mají slovo, ve skutečnosti však velmi omezené či žádné. Dospělí chtějí děti vtáhnout do spolurozhodování, ovšem bez počáteční sebekritické reflexe – není jim nabídnuta odpovídající forma komunikace a dostatečný čas k formulování vlastního postoje. Čtvrtým bodem je *informovaná účast* – dospělými vytvořené aktivity, děti jsou plně informovány, pocítují skutečnou spoluúčast na nich a podílejí se na jejich reflexi. Pátý bod představuje *konzultovaná a informovaná účast*, kdy aktivity mohou být stále navrženy a řízeny dospělými, děti rozumí své spoluúčasti a je s nimi konzultována, jejich názor je brán vážně. Šestý bod je *dospělými iniciovaná participace*, při které děti musí být zahrnuty do rozhodování o všech okolnostech aktivity, ne pouze o jejím celkovém designu. Děti musí pochopit, proč byly přijaty jednotlivé kroky, a účastnit se v diskusi hledání kompromisů. Předposlední bod představuje *děti iniciovaná a řízená participace*, kdy je dětem a mladým lidem dospělými připraveno zázemí a prostředky, jejich využití je v režii dětí, ty se tak lépe učí vzájemné kooperaci. Dospělí do procesu nezasahují. Poslední bod představuje *děti iniciovaná participace, sdílená rozhodnutí s dospělými* – přesto, že jsou děti a mladí lidé schopni samostatně organizovat různé aktivity, uvědomují si sílu vzájemné spolupráce s dospělými. Po vzoru Arnsteinové ani Hart nepovažuje první tři stupně žebříčku za skutečnou participaci, tu představují až čtyři její následující úrovně. Zároveň upozorňuje, že se participace dětí nemusí odehrávat jen ve vyšších stupních uvedeného modelu. Děti mohou při různých příležitostech a v různých fázích konkrétního projektu využívat adekvátní formu participace (Hart citován in Juříková, 2013).

1.2 Pokles formální participace u mladých lidí

Mladí lidé ve věku do 30 let představují významnou část obyvatelstva v každé zemi. Patří k nejzranitelnějším skupinám ve společnosti a zároveň jsou cenným zdrojem jejího rozvoje. Bez ohledu na své procentuální zastoupení v celkovém počtu obyvatelstva mají mladí lidé svou nezastupitelnou roli v každé společnosti. Jsou nejen zdrojem přirozené vitality, ale také zdrojem nových pohledů. Společnosti tak přinášejí nové impulzy díky své specifické roli potenciálních hybatelů pozitivních změn pro budoucnost všech věkových složek obyvatelstva. (Koncepce 2020)

Literatura v oblasti participace se specificky věnuje i participaci mladých lidí. Erikson uvádí, že během adolescence si člověk vytváří svou občanskou identitu. Utváření identity

znamená hledání odpovědí na otázky, kdo jsem a kam ve společnosti patřím (Erikson, 1968).

V souvislosti s mladými lidmi se v odborné literatuře velmi často hovoří o poklesu participace. Pippa Norris jej vysvětluje takto: „Mladší generace ve většině vyspělých západních demokratických států tíhnou k tomu vyhýbat se participaci na formální politice, obzvláště ve volbách, volí si místo toho raději radikální formy politické angažovanosti nebo se rozhodnou pro neúčast na politickém procesu.“ (Norris in Shepherd, Partikios, 2014) I další současné výzkumy dokazují pokles klasických forem participace, jako je účast ve volbách nebo členství v politických stranách (např. Dalton, 1996).

Van Deth politickou participaci rozděluje na kolektivní a individuální. Kolektivní i individuální participace se projevuje participací skrz či pro nějakou organizaci a ze své podstaty organizaci potřebuje. Van Deth však dále zmiňuje i nové formy individualistické participace, které organizaci nepotřebují (nákup určitého druhu zboží či jeho bojkotování). Výsledky nových výzkumů dokazují, že kolektivní participace se pro občany stává stále méně atraktivní (Van Deth, 2012).

Aktuálně jsme svědky poklesu tradičních forem demokratické participace a růstu angažovanosti ne-volebních, dočasných forem politické a občanské participace založené na síťování. (Kiisel, 2015). V konečném důsledku však nedochází k poklesu participace, jako spíš ke změně jejích forem. Typicky se jedná o nízkou účast mladých lidí ve volbách a o nárůst alternativních forem participace, zejména těch individuálních, jako je bojkot či propagace nákupu určitého produktu.

Do participace mladých se rovněž promítají i trendy éry internetu – mladí se nemusejí sdružovat v nějakém fyzickém prostoru, přesto vytvářejí sítě, v současnosti hlavně prostřednictvím Facebooku. (Ševců, 2011). V zahraniční literatuře se tomuto fenoménu věnuje například Theocharis a Quintelier (2016).

Základním předpokladem politické socializace tedy je, že politické a občanské názory se formují již v období dětství a dospívání. Jak bylo zmíněno, škola je vedle rodiny hlavním faktorem ovlivňujícím politické a občanské postoje žáků. Jejím úkolem je především

vštěpovat žákům znalosti a dovednosti a vychovávat z nich demokratické a odpovědné občany. (Ševců, 2011)

Definice pojmu participace se tedy shodují na tom, že se jedná o činnost, při které mají aktéři podíl na tom, co se děje ve veřejném prostoru a co do jisté míry přesahuje je samotné nebo jejich bezprostřední okolí. V tomto smyslu ji také dále v textu využívám.

1.3 Participace a škola

Kymlicka uvádí, že nejvhodnějším prostředkem pro vzdělávání v oblasti občanských dovedností a kompetencí je podle něj systém veřejného školství, který zaručuje nejen formální vzdělání, ale také neformální učení tolerance a komunikaci s příslušníky odlišných kultur, ras či náboženství. Neopomíjí však ani vliv trhu, rodiny či spolků na toto vzdělání. (Kymlicka, 2002)

Při aplikování Kymlickovy teorie na české prostředí musíme brát v úvahu zázemí, ze kterého autor vycházel. V případě, že budeme hovořit o českém formálním vzdělání – školství je ve většině případů stále nastaveno na výuku memorování, nikoli na praktické či programové učení. Většina obsahu vzdělávání k občanskosti se tak omezuje do hodin občanské nauky, kde se žáci učí pouze fakta o našem parlamentním systému, nikoli však hodnotám jako takovým. Z tohoto faktu lze usuzovat, že českým žákům může do jisté míry chybět prostředí, kde by se těmto hodnotám naučili nebo se v nich procvičili, stejně tak jako prostředí přátelské k diskuzi.

Občanské vzdělávání je v tradičních demokraciích záležitostí celospolečenského významu, proto jej zpravidla garantuje a podporuje stát. Klíčovým problémem pro zajištění občanského vzdělávání z hlediska státu je, jak zajistit, aby bylo nadstranické (Čáp, 2013). V České republice je občanské vzdělávání na školách formalizováno školským zákonem do předmětu občanské nauky/výchovy/apod. V současné době existují dvě úrovně kurikulárních dokumentů – státní (Rámcový vzdělávací program – RVP a Národní program vzdělávání) a školní (Školní vzdělávací program – ŠVP). (Ševců, 2011)

Další významný dokument pro koncepci občanského vzdělávání je Strategie celoživotního učení ČR vydaná MŠMT. Tento dokument uvádí sociální soudržnost a aktivní občanství

jako jednu ze tří hlavních oblastí, které by mělo celoživotní učení podporovat a rozvíjet (Čáp, 2013).

Toto pojetí občanské výchovy a vzdělávání však nedává ani během školní docházky ani v rámci celoživotního učení možnost získat praktické zkušenosti s občanským životem, tedy zažít možnost uplatnit svá práva a hrát aktivní roli ve veřejném životě. (Čáp, 2013)

Z dostupných informací je možné zjistit, že základní školy ve svých osnovách poskytují bazální orientaci na téma občanského vzdělávání. Na druhém stupni ZŠ je tato osnova formalizovaná do předmětu Občanská výchova. České školství je však v drtivé míře stále nastaveno více na předávání znalostí a informací než na praktickou výuku či nácvik dovedností. V tomto konkrétním případě se pak na školách učí, kdo vládne a jak byl zvolen, nikoli však jak jej kriticky zhodnotit, apod.

Dalším nešvarem českého školského systému je ve většině případů touha po apolitické a široce zastoupený názor, že politika do škol nepatří. (Čáp, 2013). V našem prostředí mají obavy z politické manipulace ve školách svůj základ ve zkušenosti s komunistickým režimem, který politicky „vzdělával“ celou společnost od předškolního do důchodového věku. Manipulace ovšem není výsadou nedemokratických režimů a její riziko je samozřejmě přítomné i dnes. Velký rozdíl je však v tom, že z manipulace často neobviňujeme už jen politický systém, ale riziko podobného obvinění nese i samotný učitel. I proto velká část učitelů odmítá o aktuální politice ve škole se žáky mluvit. (Matějka, Hotový, 2012). Z dostupných materiálů a dat Národního parlamentu dětí a mládeže víme, že málokterá škola umožní ve svých prostorách debatu s úřadujícím politikem, neboť se řídí zákazem činnosti a propagace politických stran a hnutí na školách vyplývajících ze Školského zákona. Přitom debaty a diskuze s politickými aktéry mohou být dalším z prostředků, jak děti a mládež vzdělávat v občanských dovednostech.

Výsledky šetření mezinárodního srovnávání žáků² jasně ukazují, že v oblasti znalostí se české děti umístily lehce nadprůměrně, závažné jsou ale rozdíly v úrovni znalostí mezi jednotlivými typy škol (zejména mezi žáky ZŠ a gymnázií; samotné výsledky základních škol byly mírně podprůměrné). Samotné zapojení českých žáků do občanských aktivit ve škole i mimo ni je téměř ve všech sledovaných oblastech nižší v porovnání s mezinárodním průměrem. (Protivínský, 2012)

² Pozn. Výzkum srovnával čtrnáctileté žáky a v ČR se jednalo o vzorek 4,600 žáků

Kymlicka ve své studii zmiňuje další faktor, který napomáhá rozvíjet občanské dovednosti mimo formální osnovy na školách, a tím je heterogenní složení žactva. (Kymlicka, 2002) České školy jsou v tomto bodě poměrně homogenní. Etnická odlišnost či zdravotní postižení stále u Čechů fungují jako stigma. Agentura STEM uvádí, že někteří lidé se vyjadřují v obecné rovině k problematičtým záležitostem tolerantně, avšak v okamžiku, kdy se jich záležitost začne bezprostředně dotýkat, svůj názor mění. Mezi takové problematičké záležitosti patří také soužití se členy různých národnostních menšin, které se od většinové české populace odlišují svými zvyky, chováním či způsobem života (STEM, 2001). Tolerance dle tohoto výzkumu ale v České republice pozvolna roste. Tomu také v budoucnu snad bude napomáhat i fakt, že 1.9. 2016 vstoupila v platnost novela Školského zákona, která zavádí do českých škol inkluzivní vzdělávání, tedy společné vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu, zohledňující individuální potřeby žáků a studentů. Doposud však nemáme k dispozici výzkumy ohledně přínosu inkluzivního vzdělávání na českých školách. Zahraniční výzkumy se vlivu inkluzivního vzdělávání na prostředí školy, popř. společnosti již věnují. Např. výzkum UNESCO (2001) uvádí, že značného vlivu může být dosaženo při překonání handicapu, a to psychických, osobních a intelektuálních bariér k přístupu k institucím a participaci.

Existuje však celá řada mimoškolních projektů, které rozvoj těchto dovedností a kompetencí podporují a staví na nich svou činnost (Pražský studentský summit³, Staň se na den tvůrcem evropské politiky⁴ či již zmíněné parlamenty dětí a mládeže, apod.). Z webových stránek jednotlivých projektů je patrné, že se jedná o iniciativy občanského sektoru, resp. o prostředek, kterým se mladí lidé mohou angažovat a vytvářet prostor pro diskuzi apod. pro své vrstevníky. Z rozhovorů s absolventy těchto projektů či s jejich aktuálními účastníky či s členy Národního parlamentu dětí a mládeže a dalších článků struktury parlamentů dětí a mládeže víme, že problematičká je v tomto případě jejich časová a mnohdy i finanční náročnost. Školy v takových případech aktivním jedincům přispívají jen minimálně. Ti se pak, kromě těchto obtíží, musí potýkat i s problémy s docházkou. Pedagogové či přímo vedení školy v českém školství stále plošně neuznávají občansky aktivního žáka jako reprezentanta školy. V této oblasti stále hraje jakýsi prim reprezentace školy ve sportu.

³ <http://www.amo.cz/prazsky-studentsky-summit/>

⁴ <https://www.euroskop.cz/773/19800/clanek/stan-se-na-den-tvurcem-evropske-politiky---simulace-jednani-instituci-eu-pro-studenty-ss/>

Tato zjištění se ve velké míře týkají tradičních vzdělávacích institucí. Školy alternativních proudů, např. waldorfské školy se z principu zaměřují na všestranný rozvoj tvůrčích schopností a sociálních dovedností. Jde však o novinku na trhu vzdělávacích institucí a rozsáhlejších výzkumů, které by mapovaly vliv tohoto reformního proudu školství, je v českém prostředí pomálu.

Současný stav občanského vzdělávání na českých školách považuji z formálního hlediska za uspokojivý – existují zde programová prohlášení vlády, návaznost na mezinárodní dokumenty a význam občanského vzdělávání je rovněž zakotven ve školském zákoně. Nicméně tato část pokrývá pouze znalostní stránku věci. Zcela pak opomíjí praktické dovednosti a jejich nácvik. Aktivní žáci si prostor pro zdokonalení se v těchto dovednostech najdou v široké plejádě mimoškolních aktivit občanského sektoru, pasivní žák však zůstává opomenut. Nicméně i zde vnímám změny, a to například ve školách, které v této oblasti pouští od učení memorováním a nahrazují ji projektovou výukou.

Co se týče Kymlickovy teorie, i v České republice mají školy z hlediska svého unikátního postavení (povinná školní docházka, systematické setkávání žáků a učitelů, přenos znalostí,...) neocenitelný význam. Aby se z české školy stala i škola demokracie a občanských dovedností, myslím si, že je potřeba přijmout jistá opatření a nebát se změn.

Co tedy v českém prostředí vychovává občany k občanskosti? Zde se přikláním k názoru, že tuto roli, mimo rodinu a školu, mohou zastupovat právě organizace občanské společnosti.

1.3.1 Žákovská participace

Specifickou formou participace mladých je žákovská participace, tedy participace na půdě školy. Mezi nejvýznamnější příspěvky k tématu žákovské participace můžeme zařadit publikaci Demokracie ve škole autorů M. Pola, M. Rabušicové, P. Novotného a kol., zejména pak kapitulu autorky J. Redlichové Hlasy žáků a demokracie ve škole. Ta na několika stranách definuje samotný pojem žákovské participace s ohledem na zahraniční zkušenost, jež v anglickém jazyce používá termín „pupil voice“, tedy hlas žáků (Redlichová citována in Chmelík, 2013)

Dürr identifikoval celkem pět forem žákovské participace, které se uplatňují v evropských zemích. (Dürr in Juříková, 2013): První bod jsou **formální struktury**, tedy formální tělesa,

ve většině případů založená na volbě jednoho či více zástupců, kteří jsou mluvčími dané skupiny (členská základna, rada), v žákovském prostředí se může jednat např. o volené předsedy tříd nebo o žákovské parlamenty. Druhý bod představuje **otevřená participace** - více či méně formální seskupení, která vznikají často spontánně v souvislosti s řešením aktuálních záležitostí v každodenní činnosti organizace. Jejich vzniku zpravidla předchází identifikace existujícího problému, po němž následuje sběr informací o problému a vyjádření způsobů jeho řešení. V prostředí žákovské participace si tento institut můžeme představit jako ad hoc ustavenou skupinu, která vznikla pro potřeby vyřešení konkrétního problému. Třetím bodem je **participace za účelem vyřešení konkrétního problému**, např. medializace problému na veřejnosti nebo uvnitř organizace prostřednictvím zvolených mluvčích. Čtvrtým bodem je **participace za účelem realizace konkrétního projektu, programu a aktivit organizace**, která je zaměřena pouze na určitý projekt, program nebo aktivitu, často v kontextu poslání organizace. Poslední bod představuje **simulovaná participace**, kdy si prostřednictvím her mladí lidé mohou vyzkoušet demokratické prvky rozhodování, např. simulace zasedání na místním zastupitelstvu.

1.4 Participace a občanská identita

Cílem občanského vzdělávání je vychovat z jedince občana, který disponuje občanskými dovednostmi (schopnost kritického uvažování, vůle ke zkoumání problémů, ...) a klíčovými občanskými kompetencemi (respekt, tolerance, úcta k zákonům, apod.). Takto vzdělaný jedinec představuje ústřední jednotkou aktivního občanského sektoru. Rajani píše, že kompetence, tj. umět znalosti používat, mohou mladí lidé získat pouze zkušenostmi, k nimž lze dospět pouze a jenom skrze participaci. (Rajani, 2001)

K občanským dovednostem ale patří i rozvinutá občanská identita. Utváření občanské identity znamená především ujasňování si vlastní občanské role ve společnosti na základě našich přesvědčení, zkušeností a interakcí s jinými lidmi (Younkiss et al., 2002)

Skrze spoluúčasť, spolupráci s druhými a nabytí vlastní zkušenosti si mladí lidé uvědomují také svou vlastní hodnotu ve společnosti a získávají potřebné sebevědomí k jejich dalšímu zapojování (Ministerstvo, 2001).

1.5 Participace a parlamenty dětí a mládeže

Organizace jsou nezbytné pro rozhodovací procesy, nepředstavují masu politických institucí, které občany přímo zapojují do své činnosti. (Van Deth, 2012). Organizovaná

forma participace vychází z 90. let 20. století a z neo-tocquevillského přístupu, kdy expanze politické participace pohltila i nepolitické formy participace, tzv. občanskou angažovanost (Van Deth, 2012).

Parlamenty dětí a mládeže jsou ve společnosti vnímány jako organizace neformálního občanského vzdělávání, kde si děti a mládež zlepšují své občanské dovednosti a kompetence.

Téma mládežnické participace je v hledáčku badatelů teprve krátce. Napříč různými výzkumy se objevuje myšlenka, že mladá generace inklinuje spíše k neformálnějším způsobům participace než k těm formálním (vstup do politické strany, účast ve volbách). Tyto skutečnosti otvírají mnoho možností a vyvolávají mnoho otázek. V České republice se mládežnické parlamenty věnují „zatím“ poměrně nepolitickým tématům – problémy komunity, občanské vzdělávání, apod.

McFarland a Thomas zjistili, že vliv mládežnických dobrovolnických organizací na budoucí politickou aktivitu má značně pozitivní dopad pro demokratické učení a politickou participaci. Jedním z typů mládežnických dobrovolnických organizací jsou mládežnické parlamenty jako poměrně nová část strategie ke znovuzapojení mladých lidí do politického systému, a to prostřednictvím vzdělávání a trénování mladých lidí v demokratických procesech. (Mc Farland a Thomas in Shephard & Patrikios, 2012). Paralelně s tímto vzděláváním mladých lidí ve formální politice nabízí mládežnické parlamenty svým členům rovněž zkušenosti, které je povzbuzují k tomu následně se zapojovat do konstruktivního společenského úsilí, jako např. dobrovolnictví ve své komunitě (Shephard & Patrikios, 2012). Rozvoj dovedností a dobrovolnické aktivity podporované mládežnickými parlamenty trénují mladé občany v toleranci vůči odlišným názorům a zapojují je do deliberace uvnitř komunit (Shepherd, Partikios, 2012)

Hart rozděluje přínosy participace do dvou hlavních kategorií. Tu první tvoří souhrn schopností a dovedností, které umožní mladému člověku stát se kompetentním a sebevědomým členem společnosti. Druhá kategorie pak v sobě zahrnuje přínosy, které rozvíjí uspořádání a fungování určité komunity potažmo demokratické společnosti jako celku. (Hart, 1992).

Shepherd a Partikios (2013) ve svém výzkumu zjistili, že mládežnické parlamenty plní řadu funkcí – od vzdělávání o politice, zisku dovedností v oblasti politické angažovanosti, participaci nebo dokonce ovlivnění politiky. Dále dodávají, že mládežnické parlamenty jsou jediným dostupným mechanismem pro podporu politické angažovanosti v liberální demokracii. Hart (1992) tvrdí, že angažovanost mladých není jen o tom šířit strach ze zločinu a snižovat počet deliktů a vandalismu, primárně jde o navození smyslu pro odpovědnost, rozvoj dovedností a kompetencí prostřednictvím participace. (Hart in Shepherd, Partikios, 2013)

1.6 Budoucí občanská participace mladých lidí

Ševců ve své práci uvádí, že v několika výzkumech byla zjištěna korelace mezi účastí na občanských aktivitách a pozdější občanskou angažovaností v dospělosti - např. ve výzkumu Jennings a Niemi (1974, Niemi a Junn (2000), Verba, Schlozman a Brady (1995) in Sherrod ,2003; Youniss a kol. (1997 in Veselý 2008: 192).

Verba a kol. (1995) zjistili, že občanskou angažovanost v dospělosti nejnámenněji predikují dva faktory: účast ve školních parlamentech a zapojení do klubů a zájmových skupin⁵ (Verba in Ševců, 2011). Jako výrazný faktor ovlivňující formální participaci žáků v občanských organizacích se projevila ve výzkumu Ševců školní angažovanost. Z toho vyplývá, že žák, který se účastní různých aktivit ve škole (např. školní parlamenty či hudební a dramatické činnosti mimo výuku), bude pravděpodobně aktivní i mimo školu. Výsledky výzkumu tak potvrdily pozitivní vliv školy na občanskou angažovanost a lze tedy říci, že školy skutečně fungují jako podpůrné prostředí, kde se žáci učí důležitým hodnotám společnosti a získávají návyky občanského jednání. (Ševců, 2011). V zahraniční literatuře o tomto fenoménu hovoří např. Manganelli (2015), která ve své studii zkoumá pozitivní vliv otevřeného klimatu ve třídě na další participaci studentů. Jako obecné faktory ovlivňující občanskou angažovanost mladých lidí ve světě uvádí Torney-Purta, Amadeo, & Andolina ((Torney-Purta, Amadeo, & Andolina in Manganelli, 2015) několika úrovněnou strukturu zahrnující školy, sociální kontext a psychologické faktory. Ze závěrů výzkumu Duke a kol. (2009) zase vyplývá, že spojení a vztahy v rodině a komunitě během dospívání podporují zdravý rozvoj mladých lidí prostřednictvím facilitace mnoha aspektů občanské angažovanosti během období dospívání.

⁵ pozn. jejich výzkum se však týkal středoškoláků (Ševců, 2011)

Ševců dále prezentuje další faktory, které významně a v různé míře ovlivňují občanskou angažovanost žáků. Těmi jsou: pohlaví, socioekonomický status, zájem rodičů o politické a společenské dění, kontext školy (typ školy, znalosti, zapojení do rozhodovacích činností v rámci školy, otevřenost v diskuzích během vyučování), sociální sítě (formální občanská angažovanost, kontakt s vrstevníky, diskuse s přáteli o sociálních a politických tématech), motivace (postoje a víra v hodnoty, podpora demokratických hodnot, vnímání důležitosti občanství a podpora občanské angažovanosti), důvěra v instituce, orientace v politice, schopnost aktivně se zapojit do občanských aktivit, zájem o politické a společenské dění, média. (Ševců, 2011).

Pavol Frič (2010) uvádí mimo jiné kontextuální faktory jako faktory ovlivňující občanskou angažovanost, a to společenské odměny za úsilí dosahovat ideálů dobrého člověka, postoje příbuzných, důležitých přátel a rolových modelů, dostupnost příležitostí dobrovolně pracovat, náboženská povinnost, apod. Zahraniční literatura dále uvádí jako faktory ovlivňující občanskou angažovanost míru sociálního kapitálu (Putnam, 1993), tzv. specifický étos, mezi jehož základní prvky se řadí norma generalizované reciprocity, norma spravedlivosti a norma sociální zodpovědnosti (Reed a Selbee in Pospíšilová, 2010). Tento sociální kontext je formován zejména postoji druhých a snahou jedince vybudovat si dobrou reputaci.

1.7 Teoretické zakotvení participace ve významných dokumentech

1.7.1 Zakotvení participačního práva v dokumentech OSN

Pro participaci, potažmo občanskou angažovanost jsou stěžejní zejména dva mezinárodní dokumenty – Všeobecná deklarace lidských práv a Úmluva o právech dítěte. Právě tyto dokumenty zaručují zejména mladým lidem možnost vyjadřovat se k tématům, která se jich týkají, vyjádřit svobodně svůj názor a povinnost zohlednit tento názor např. u soudu.

Všeobecná deklarace lidských práv spolu s Chartou OSN tvoří základní a ucelený kodex lidských práv, který je univerzální a mohou jej přijmout všechny národy světa. Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1948 a v průběhu let byl tento dokument rozšiřován, takže dnes obsahuje i ochranu žen, dětí, tělesně či duševně postižených, ochranu menšin, migrujících pracovníků a dalších ohrožených skupin. Tyto skupiny mají v současné době práva, která je chrání před nejrůznějšími

formami diskriminace, jež byly po léta v mnoha společnostech považovány za běžné⁶. Tento dokument zaručuje lidem svobodu, rovnost v důstojnosti i v právech a nabízí všem lidem bez rozdílu věku, etnické příslušnosti, náboženství, pohlaví možnost podílet se na realizaci těchto práv a principů v každodenním životě společnosti.

Druhým strategickým dokumentem v oblasti participačních práv mládeže je Úmluva o právech dítěte. Úmluva o právech dítěte se konkrétně zaměřuje na občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí. Tento dokument je rovněž z dílny Valného shromáždění OSN a konkrétně byl přijat v roce 1989. Česká republika implementovala Úmluvu o právech dítěte do svého právního řádu v roce 1991 na základě zákona č.3/1993 Sb.

Za povšimnutí zejména v souvislosti s participací mládeže stojí práva uvedená níže. Lansdown k nim přidává komentář:

1. Každé dítě je *schopno vyjádřit svůj názor*, tudíž neexistuje žádná nejnižší věková hranice, která by zabraňovala dítěti uplatňovat právo vyjádřit svůj názor. Pokud mají děti problém vyjádřit svůj názor slovy, je třeba hledat jiné komunikační prostředky jim blízké.
2. Aby mladí lidé mohli *vyjádřit svůj názor svobodně*, je k tomu zapotřebí náležitá podpora ve formě informací a příležitostí, které jim musí poskytnout dospělí.
3. Mladí lidé mají *právo být vyslechnuti ve všech věcech*, které se jich dotýkají. Toto právo se týká tedy všech aktivit nebo rozhodování, která mají dopad na jejich život, to jest nejen prostředí rodiny a školy, ale v tomto ohledu jde i o místo jejich bydliště nebo o tvorbu legislativy, jejíž aplikace bude mít dopad na jejich život.
4. Názorům mladých lidí *musí být věnována patřičná pozornost*. Je třeba, aby se jejich názor nestal jen symbolickým gestem, ale aby dospělí lidé vzali názor mladých na vědomí a postoupili ho popřípadě dalším instancím.
5. Vliv názorů mladých lidí musí *odpovídat jejich věku a úrovni*. Dospělí musí reflektovat porozumění záležitosti mladých lidí v souladu s jejich věkem a vývojovou zralostí. Je třeba také brát ohled na sociokulturní kontext, ve kterém mladí lidé žijí, na jejich vlastní zkušenost, možnosti podpory, které jim nabízí rodina; určitou roli hraje i samotná povaha rozhodnutí a jeho dopady. (Lansdown in Ševců, 2011).

⁶ <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/lidska-prava/>

1.7.2 Zakotvení participačního práva ve strategických dokumentech Evropské unie

Velký vliv na politiku v oblasti mládeže má po mezinárodních dokumentech také Evropská unie. Zde uvádím několik zásadních dokumentů, které ovlivnily i strategický dokument MŠMT *Koncepce podpory v oblasti mládeže na rok 2014-2020*. Jedná se zejména o usnesení Rady EU a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, která se vztahují k oblasti mládeže, včetně dalších koncepčních materiálů EU a Rady Evropy vztahujících se k politice mládeže, zejména

- EU Youth Strategy známá také pod názvem Obnovený rámec evropské spolupráce v oblasti mládeže, přijatá Radou EU 27. 4. 2007;
- Iniciativa EU „Mládež v pohybu“, která je součástí Strategie Evropy 2020 a která posouvá mladé lidi do centra pozornosti agendy EU, aby bylo vytvořeno hospodářství založené na vědomostech, inovaci, vysoké míře vzdělanosti a zručností, přizpůsobivosti a kreativitě, inkluzivním trhu práce a aktivním zapojování do společnosti.

1.7.3 Participace ve strategických dokumentech České republiky

V České republice existuje oproti Evropské unii poměrně málo dokumentů, které by měly vliv na participační práva dětí a mládeže nebo je nějakým způsobem ukotvovaly. Jedním z nich je *Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020*. V návaznosti na tuto Koncepci vznikla Národní pracovní skupina pro strukturovaný dialog. Legislativně pak participaci a konkrétně i žákovské parlamenty zaštiťuje tzv. Školský zákon, který o parlamentech dětí a mládeže hovoří v § 21, odst. 1, písm. d) takto: „Žáci a studenti mají právo zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat.“

1.7.3.1 Koncepce podpory mládeže na období 2014 – 2020

Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020 je základním strategickým dokumentem České republiky pro realizaci státní politiky mládeže. Návrh tohoto strategického dokumentu byl schválen usnesením č. 342/2014. Dokument obsahově i časově navazuje na Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013 a na Strategii EU pro mládež 2010 - 2018 (EU Youth Strategy).

Tato koncepce si stanovuje jasný obecný cíl, a tím je přispět ke zvyšování kvality života mladých lidí, zejména prostřednictvím rozvoje jejich osobnosti tak, aby dokázali adekvátně reagovat na neustále se měnící prostředí a využívat svůj tvůrčí a inovativní potenciál v praxi i v aktivní participaci ve společnosti (Koncepce 2020).

Pro oblast participace jsou důležité zejména 2 pilíře této Koncepce – Podpora potenciálu mladých lidí pro rozvoj společnosti a Zapojení mladých lidí do procesů spolurozhodování a spoluúčasti.

Pilíř č. 3 - Podpora potenciálu mladých lidí pro rozvoj společnosti uvádí, že mladí lidé jsou nejen budoucností a těmi, kteří současnou produktivní generaci časem vystřídají ve všech rozhodujících funkcích, ale také svým životem již nyní, vědomě či nevědomě, poukazují na nejdůležitější výzvy současné společnosti. Proto je důležité, aby společnost včas reagovala na problémy a výzvy, kterým mládež čelí, protože jinak se s nimi současní mladí lidé budou časem potýkat v mnohem horším měřítku. Neméně důležité je působit také na společnost, aby si uvědomovala, že jí mladí lidé slouží jako zrcadlo a ukazují jí její vlastní neduhy, zvláště ty, na jejichž změnu již začíná rezignovat a je vůči nim více apatická (...). V pilíři č. 4 - Zapojení mladých lidí do procesů spolurozhodování a spoluúčasti je pak zmíněno, že efektivní politika ve vztahu k mládeži vychází z aktivní spolupráce všech zainteresovaných aktérů a z důsledné konzultace s mladými lidmi. Strategické a dílčí cíle Koncepce 2020 vznikly na základě širokých konzultací s odbornou veřejností formou kulatých stolů (2011 – 2013), vycházejí z diskusí s odbornou veřejností a mládeží na Národní konferenci o mládeži (listopad 2013) a zohledňují výsledky strukturovaného dialogu s mládeží prostřednictvím projektu České rady dětí a mládeže “Kecejme do toho⁷”. Důsledné zapojení mladých lidí do rozhodovacích procesů v oblasti implementace a vyhodnocení Koncepce 2020 bude zajišťovat Národní pracovní skupina pro strukturovaný dialog s mládeží ustavená v lednu 2014, jejímž vedením byla pověřena Česká rada dětí a mládeže.

Prioritou v této oblasti je také **podpora dobrovolnictví mladých lidí**, které stimuluje aktivní a zodpovědné občanství a přispívá k soudržnosti společnosti prostřednictvím vytváření vazeb důvěry a solidarity.

⁷ www.kecejmedotoho.cz

Na tyto pilíře navazují strategické cíle Koncepce. V souvislosti s participací stojí za zmínku především strategický cíl č. 8: Podporovat aktivní zapojení dětí a mládeže do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života.

Ke strategickému cíli se vážou konkrétní opatření, např. podporovat spolupráci v oblasti participace na všech úrovních, motivovat děti a mládež k zapojení do konkrétních forem participace, zejména strukturovaného dialogu mládeže a školních parlamentů nebo např. rozšiřovat možnosti k zapojování dětí a mládeže do veřejného prostoru s důrazem na podporu mládežnických iniciativ na místní úrovni.

Výše zmíněné dokumenty představují formální oporu participace mládeže, uvádějí ji do kontextu nejen v ČR, ale také v Evropské unii. Zároveň jsou jasným důkazem toho, že téma mládežnické participace a angažovanosti má u nás i v Evropě svoje jasné a důležité místo. Z hlediska účastníků Národního parlamentu dětí a mládeže je také Koncepce na podporu mládeže 2014 - 2020 mimořádně důležitým dokumentem, neboť se na jeho konečné verzi i připomínkování mnoho z nich podílelo.

1.8 Strukturovaný dialog s mládeží

Strukturovaný dialog s mládeží představuje jeden z konkrétních nástrojů politiky mládeže, který podporuje mladé lidi a veřejné činitele, aby společně diskutovali a aby výstupy z těchto diskuzí byly zohledňovány v politickém procesu. I když se do dialogu zapojují politici, účelem je, aby reflektovali zájmy a potřeby mladých lidí, nikoliv, aby mladé ideologicky ovlivňovali. Strukturovaný dialog je prostředek politického a občanského vzdělávání mladých lidí, ať již z pohledu neformálního či informálního učení. Mladí získají praktickou zkušenost s politikou a kontaktu s politiky a úředníky. Strukturovaný dialog je nástroj, který se snaží zajistit, aby politika mládeže odpovídala potřebám a zájmům mladých lidí v ČR a EU (e-book Národní pracovní skupina pro strukturovaný dialog s mládeží).

V České republice se strukturovanému dialogu věnuje mládež prostřednictvím projektů, a to zejména díky podpoře grantů z programu Erasmus+ (výzvy věnované reformám a

systemům vzdělávání⁸). Na národní úrovni se jedná o Národní pracovní skupinu pro strukturovaný dialog, kterou zaštiťuje Česká rada dětí a mládeže.

Samotný pojem strukturovaný dialog se objevuje již v roce 1993 v Evropské unii, kdy se se vznikem Evropské unie snaží Evropská komise lépe komunikovat s veřejností a jejími zástupci různých zájmů. V roce 2001 po dosud největších evropských konzultacích s veřejností vydala Evropská komise tzv. Bílou knihu o mládeži - nový podnět pro Evropskou mládež, na jejímž základě se členské státy EU dohodly, na čem a jak budou ohledně témat mladých lidí spolupracovat na celoevropské úrovni. Do České republiky se strukturovaný dialog dostává až se vstupem do Evropské unie v roce 2004.

Strukturovaný dialog s mládeží se řídí několika principy: proces reflektuje zájmy a potřeby mladých lidí, bez indoktrinace politickou ideologií, apolitický a ideologicky vyvážený, vzdělávací aspekt (mladých účastníků i zúčastněných dospělých), dodržování kodexu řádné a slušné diskuze, otevřený (do organizace dílčích kroků a aktivit se může zapojit kdokoliv), z diskuzí a aktivit vzniká písemný výstup: Společná stanoviska mladých a tvůrců politik; Samostatná stanoviska mladých k tématům (adresována politikům); Argumenty z diskuze či simulace jednání, výstupy se zasílají Národní pracovní skupině pro strukturovaný dialog s mládeží, poskytování zpětné vazby mladým lidem od organizátorů a zúčastněných odborníků, podpora veřejné diskuze nad tématy mládeže a se zapojením mladých lidí.

Strukturovaný dialog má také svoje právoplatné místo i v pedagogice. Studie Pugacha a Johnsona (1995) ukazuje jeho význam v prostředí třídy při posílení rozvoje pedagogů a implementaci alternativních intervencí pro studenty se vzdělávacími či výchovnými problémy. Dále autoři zjistili při provádění série studií, že strukturovaný dialog může být způsobem, jak rozvíjet specifické interakce ve třídě.

⁸ <http://www.naerasmusplus.cz/cz/reformy-a-systemy-vzdelavani-strukturovany-dialog/>, poslední přístup 23.4. 2017

2. Metodologická část

„Interpretace nashromážděných rozhovorů je pro každého badatele bezpochyby výzvou, přestože jsou někteří humanitní vědci vůči ní poněkud skeptičtí.“ (Vaněk, 2011)

2.1 Výběr strategie

Pro svou práci jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, neboť cílem mého výzkumu je komplexní a hluboké **porozumění** vybranému výzkumnému problému, a to konkrétně porozumění pohledu bývalých členů Národního parlamentu dětí a mládeže a vliv této organizace na jejich životní dráhu a budoucí občanskou angažovanost. Zároveň chci zdůraznit, že jsem si vědoma pozitiv i negativ výběru kvalitativní strategie, přesto jsem ochotna výměnou za podrobnější, širší a hlubší informace obětovat větší reprezentativitu a reliabilitu výzkumu.

2.2 Design kvalitativního výzkumu

Na základě tématu práce volím biografický design, neboť tento design vede k rekonstrukci minulého či budoucího života jedince skrze aktuální pohled (Švaříček, Šed'ová, 2007). Konkrétně pak volím narativní biografii, pomocí níž můžeme poznat pohled určitého jedince na realitu, která je ale ovlivněná jeho momentální situací a kontextem. Tato metoda je založena na výše uvedeném předpokladu, že zkušenost je přirozeně organizována v příbězích. Jestliže tedy zkoumanou osobu stimulujeme k vyprávění, dostaneme tak zkušenost v přirozené formě. Strukturovanost zde - spíše než z aktivity tazatele - vyplývá ze samotné formy vyprávění (Hendl, 1997).

Vyprávění respondentů je doplněno poznatky z terénního deníku, který vznikl v rámci absolvované praxe v Národním parlamentu dětí a mládeže v rámci předmětu Práce v týmu a praxe v letech 2016 – 2017.

2.3 Výzkumné otázky

Hlavní i další výzkumné otázky jsem definovala s pomocí teoretické literatury, zejména s použitím práce Shepherd a Partikiose (Partikios, Shepherd, 2014).

Hlavní výzkumná otázka: Jak vnímají bývalí členové Národního parlamentu dětí a mládeže vliv této organizace na svou budoucí občanskou angažovanost?

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku by měly přinést názory bývalých členů organizace na to, jaký podle nich měl Národní parlament dětí a mládeže a další mládežnické parlamenty vliv na jejich další občanskou angažovanost poté, co organizaci opustili. Otázka se zaměřuje na subjektivní výpovědi bývalých členů a na to, jak oni ze své pozice

vnímají vliv členství v Národním parlamentu dětí a mládeže na svou současnou občanskou angažovanost.

Podotázky:

Jakým způsobem funguje Národní parlament dětí a mládeže a jak je organizován?

Cílem této otázky je zevrubný popis zkoumané organizace, to, jak je organizovaná, jaká je její kultura, na jakých principech stojí a jak přispívá k občanskému vzdělávání.

Jak bývalí členové Národního parlamentu dětí a mládeže vnímají svou občanskou angažovanost v posledním roce v kontextu svého členství v této organizaci?

Odpověď by měla popsat současný stav občanské angažovanosti jedinců, kteří byli v minulosti členy parlamentů dětí a mládeže, a to jak jej vnímají v souvislosti s minulým členstvím v této organizaci. Odpověď bude zahrnovat jakoukoliv formu občanské a politické participace, kterou jedinec v posledním roce vykonával nebo vykonává.

Jak bývalí členové Národního parlamentu dětí a mládeže reflektují vliv členské organizace na svou občanskou angažovanost?

Odpovědí na tuto otázku bude reflexe působení jedinců v parlamentech dětí a mládeže a jejich subjektivní výpověď ohledně případného vlivu organizace na občanskou angažovanost v současném životě.

Jak bývalí členové Národního parlamentu dětí a mládeže reflektují vliv členské organizace na svou dosavadní životní dráhu?

Odpovědí na tuto otázku bude reflexe vlivu NPDM na jednotlivé oblasti jejich dosavadního života – studium na základní, střední a vysoké škole, případně zaměstnání.

2.4 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem je 10 bývalých členů Národního parlamentu dětí a mládeže, kteří v této organizaci působili přibližně ve stejnou dobu. Vzorek jsem homogenizovala stanovením několika kritérií – bývalý člen působil v Národním parlamentu dětí a mládeže v Radě nebo Předsednictvu, studuje nebo ukončil studium na VŠ a není mu více než 30 let. Záměrně jsem tak vytvořila vzorek s ohledem na zkoumaný problém (Švaříček, Šed'ová, 2007). Homogenizovaný vzorek mi lépe pomohl při analýze a srovnávání dat. Při výběru

vzorku jsem také využila metodu sněhové koule tak, abych od nakontaktovaných respondentů získala kontakt na další jedince, kteří budou spadat do populace problému.

Při oslovování respondentů jsem využila kontaktů získaných při výkonu povinné praxe, a to zejména na koordinátorku Národního parlamentu dětí a mládeže. S její pomocí jsem rozeslala oslovující dopis, který vyzýval adresáty k zapojení do výzkumu. Konkrétní datum a místo rozhovoru jsem s nimi domlouvala prostřednictvím sociálních sítí.

Pseudonym respondenta	Počet let od ukončení činnosti v NPDM	Obor studia VŠ	Zaměstnání	Dobrovolnictví
Monika	8	Sociologie a genderová studia	Zástupkyně manažera v nákupním řetězci (v závěru)	Ano, mentorka Dobrovolnického centra
Denisa	1	Právo, politologie	NE	NE
Jana	3	Informační studia a knihovnictví	Ano, recepční v cestovní kanceláři	NE
Tereza	3	Marketingová komunikace	Ano, průvodkyně; klientská podpora	Ano, Městský parlament dětí a mládeže; Studentská unie
Renata	7	Arts-management	Ano, PR pracovnice	NE
Nikola	6	Demografie a sociální geografie	Ano, recepční	Ano, nárazově

Petr	4	Učitelství	Ne	Ano, dobrovolnictví ve škole
Aleš	7	Učitelství	Ano, učitel	Ano, podíl na aktivitách neziskové organizace
Olivie	12	Evropská studia	Ano, projektová manažerka	Ano, vedení folklorního souboru
Eva	12	Veřejná a sociální politika	Ano, metodička MŠMT (v současnosti na mateřské dovolené)	NE

2.5 Výběr metody sběru dat

Jako metodu sběru dat jsem používala hloubkový rozhovor, pomocí něhož jsem společně s respondentem mapovala minulost související s výzkumným problémem. Při něm jsem využila narativní prvky. Abych navázala spolupráci s respondentem, pokusila jsem se o navázání upřímného a důvěrného vztahu tak, abychom s respondentem byli při výzkumu rovnocennými partnery (Disman, 2014). Tento vztah bylo ve všech případech poměrně jednoduché navázat vzhledem ke sdílené zkušenosti s NPDM.

Hlavní tazatelskou otázkou, kterou jsem respondentům v rozhovoru pokládala a která respondenty ponoukala k vyprávění svého životního příběhu od vstupu do NPDM do současnosti, byla:

Vyprávějte mi, prosím, svůj parlamentní příběh – od prvního kontaktu s parlamenty dětí a mládeže, až do chvíle, kdy jste strukturu opustil/a.

Pak jsem se zaměřila na okamžiky, které respondent zmiňoval ve svém vyprávění a které jsem potřebovala vyjasnit. Poté jsem kladla doplňující otázky vycházející z okruhů zmiňovaných v teoretické části:

- a) Jak vnímáte vliv Národního parlamentu dětí a mládeže na svůj život poté, co jste tuto organizaci opustil/a?
- b) Jak parlamenty dětí a mládeže souvisely s vaším studiem na základní škole?
- c) Jak vás NPDM ovlivnilo při studiu střední školy?
- d) Jak vás NPDM ovlivnilo při studiu vysoké školy?
- e) Jak NPDM ovlivnilo vaše současné zaměstnání?
- f) Angažujete se nyní někde jako dobrovolník?
- g) Jak NPDM ovlivnilo vaši současnou dobrovolnickou činnost?
- h) Jakou pozici jste v NPDM zastával/a?

2.6 Příprava rozhovoru

Na základě doporučení Vaňka, že vlastní rozhovor je nejvýznamnější a stěžejní částí celého orálně-historického procesu, proto je třeba se na tuto část po všech stránkách dobře připravit (Vaněk, 2011), jsem přípravě rozhovoru věnovala podstatnou část času. Po prvním, zkušebním, rozhovoru jsem přepracovala pořadí otázek a na první místo postavila širokou obecnou otázku o jejich tzv. parlamentním příběhu, tedy době, kdy působili v parlamentech dětí a mládeže na jakékoli úrovni.

2.7 Průběh rozhovoru

Rozhovor jsem zahájila zopakováním cíle výzkumu, pravidel spoluúčasti na výzkumu a souhlasem s použitím dat. Žádný z respondentů neměl potřebu podepsat písemný informovaný souhlas, proto jsem použila souhlas neodporováním. Poté jsem začala samotný rozhovor širokou otázkou a nechala respondenty vyprávět své zkušenosti tak, jak jim vytanuly na paměť. Zastávala jsem Vaňkův názor, že nejvhodnější zaměření rozhovoru je orientace na přímou zkušenost narátora. (Vaněk, 2011). Během rozhovoru jsem omezila své mluvení na minimum, tedy pouze na kladení otázek či ponoukání k dalšímu vyprávění. S respondenty jsem nejdříve základně zmapovala jejich parlamentní kariéru a život až do bodu, ve kterém se nachází, a poté jsem provedla detailnější sondáž do jejich života.

Při přepisování prvních rozhovorů jsem si uvědomila vlastní chyby (kladení uzavřených otázek, nevhodné pořadí otázek) a v dalších rozhovorech se jich již vyvarovala. Rozhovory většinou proběhly u respondenta doma či v tiché kavárně, dva rozhovory byly z důvodu velké vzdálenosti mezi mnou a respondentem vedeny přes skype jako videohovor. Rozhovory trvaly od 40 do 65 minut a nebyly rušeny žádnými vnějšími vlivy.

2.8 Analýza a interpretace dat

V rámci kvalitativní analýzy získaných dat jsem nejprve provedla doslovný přepis rozhovorů vždy po skončení rozhovoru. Poté jej převedla pomocí redukce prvního řádu do redigované transkripce. Pro zlepšení práce s výroky jsem pomocí této redukce z textu vypustila nepodstatné části, jako je slovní vata, které by mohly rušit plynulost přepisu a další analýzu (Miovský, 2006). Poté jsem rozhovor poprvé okódovala, využila poznámek, které jsem si psala při rozhovoru a texty rozdělila do kategorií dle životního období. Dále jsem tyto úryvky spojila napříč rozhovory a začala hledat společné významy. Analytickou část jsem tak rozdělila podle životních období – život na základní/střední/vysoké škole, období prvních pracovních příležitostí a občanská angažovanost po odchodu z parlamentů dětí a mládeže.

2.9 Etika výzkumu

Etika tvoří nedílnou součást společenského výzkumu. V rámci svého bádání jsem měla na paměti všechny její čtyři pilíře (Švaříček, Šed'ová, 2007):

- a) Všechny respondenty jsem předem informovala o cíli výzkumu, proč jej provádím, i o jeho průběhu, a to v oslovovacím dopise a poté vždy znovu před zahájením rozhovoru. Teprve na základě těchto informací se respondenti svobodně rozhodli, zda se budou chtít zúčastnit a svoje rozhodnutí stvrdili informovaným souhlasem. Vzhledem k výběru vzorku a vztahu důvěry k nim jsem zvolila souhlas neodporováním. Pro případ, kdy by chtěl respondent tento souhlas stvrdit písemnou formou, jsem nachystala několik formulářů, které jsem měla při kontaktu s aktérem k dispozici. Neopomněla jsem zdůraznit fakt, že aktéři mohou kdykoliv bez udání důvodů výzkum opustit.
- b) Ačkoliv jsem nepředpokládala, že se v rámci sběru dat dostanu k citlivým informacím, respondenty jsem informovala o tom, že získaná data budou použita pouze pro potřeby výzkumu. Informace byly anonymizovány, každý z informátorů

byl označen pseudonymem bez jakékoliv logiky, aby nemohly být výpovědi použity proti nim. Ochranu dat jsem zajistila minimalizací přístupu cizích osob – omezením prakticky jen na osobu mou a vedoucí práce.

c) Samozřejmostí bylo zachování principu neubližování.

d) V neposlední řadě byla data zaznamenávána na nahrávací zařízení a poté archivována, aby nevznikly pochyby, že byla data upravována či zkreslena.

V průběhu sběru dat jsem nenarazila na skutečnost, která by vedla k etickým dilematům. Samozřejmostí bylo dodržování zásad definovaných zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů po celou dobu konání výzkumu a při jakékoli práci na něm.

3. Analytická část

„Nejlepší část vzdělání je ta, kterou člověk získal sám.“ Walter Scott

3.1 Národní parlament dětí a mládeže

Na tomto místě věnuji prostor popisu zkoumané organizace, jejímu fungování, základním hodnotám a principům, o které se při své práci opírá. Národní parlament dětí a mládeže je jednou z možných forem neformálního občanského vzdělávání. Právě Národní parlament dětí a mládeže stojí na myšlence mládežnické participace, jak dokazují cíle formulované ve statutu:

„Za cíle si NPDM stanovuje vytvářet prostor pro diskusi dětí a mládeže v ČR, poukazovat na problémy dětí a mládeže, reprezentovat zájmy dětí a mládeže v oblastech, které se jich týkají, zastřešovat nižší články dětských samospráv, parlamenty dětí a mládeže na krajské, městské či školní úrovni, a napomáhat jejich vzniku a zlepšení komunikace mezi nimi“ (NPDM, 2010).

V České republice fungují dětské/mládežnické samosprávy na školní, městské i krajské úrovni. Smysl struktury tkví zejména v principu subsidiarity – tedy v tom, že jednotlivé samosprávy si řeší své vlastní, místní problémy, ale zároveň se najdou témata, která jsou důležitá, společná pro všechny. Právě pomocí této struktury má pak každý možnost se na těchto společných tématech podílet.

Samosprávy dětí a mládeže si prošly svým vývojem. Dnes už parlamenty nejsou jen o sdělování názorů. Děti a mladí lidé organizují různé akce, od soutěží, workshopů, diskusí na nejrůznější témata až po venkovní koncerty začínajících kapel, nejen pro své vrstevníky. Jedním ze stěžejních témat je **Úmluva o právech dítěte**. Často zmiňovaná, ale přeci jen málo aplikovaná v praxi. NPDM se snaží o ní informovat nejen děti a mládež zapojené do parlamentů, ale i ostatní děti a mládež a veřejnost.

Národní parlament dětí a mládeže (dále jen NPDM) spadá do projektu Participace. Je vrcholnou strukturou veškerých parlamentů, zastupitelstev či jinak pojmenovaných samospráv dětí a mládeže na všech úrovních v České republice. Zároveň pod něj všechny tyto subjekty spadají, a to již od roku 1997. NPDM je apolitickou organizací, která funguje na demokratických principech. Projekt se inspiroval ve Francii a za podpory MŠMT byla vyvinuta snaha ke vzájemnému setkávání mladých lidí, kteří se chtějí podílet na veřejném dění a není jim jedno, co se okolo nich děje. NPDM reprezentuje zájmy dětí a mládeže na celorepublikové úrovni. Spolupracuje s různými národními institucemi a vyvíjí aktivity k rozvoji a osvětě mládeže v otázkách, jež se jich bezprostředně týkají. NPDM pořádá

kulaté stoly, diskuze s odborníky na nejrůznější témata, upozorňuje na práva dětí a mládeže a propaguje je, organizuje ankety. Pomocí těchto nástrojů ovlivňuje dění na národní scéně a přispívá do veřejné diskuze v otázkách dětí a mladých lidí. Zároveň se neomezuje jen na národní scénu a inspiraci hledá i u zahraničních partnerů, od kterých získává cenné informace pro mezinárodní projekty.

V současnosti je vedení NPDM voleno na velkém podzimním celorepublikovém zasedání. Za každý kraj jsou zvoleni dva zástupci do Předsednictva NPDM, z nichž je jeden zároveň členem Rady NPDM. Z této Rady je pak dále volen i předseda a dva místopředsedové na funkční období jednoho roku. Na všechny aktivity a vedení dohlíží v současnosti koordinátorka.

NPDM má vlastní systém evidence parlamentů dětí mládeže, který slouží k zaznamenávání základních informací o jednotlivých parlamentech po celé republice. Cílem evidence je vytvoření kompletní databáze všech PDM v České republice. Vyplnění evidenčního listu je zcela dobrovolné, zároveň je však jedním ze základních kamenů, jak stanovit co nejpřesnější počet dětských a mládežnických samospráv. V současnosti NPDM eviduje 353 školních, 43 městských a 8 krajských parlamentů dětí mládeže. Toto číslo však není definitivní.

Projekt Národní parlament dětí a mládeže vznikl v Česku na základě studijní cesty zástupců neziskových organizací a pracovníků ministerstva školství do Francie, kde se setkali s participačními projekty zaměřené na děti a mládež. V roce 1997 vznikl Národní parlament dětí a mládeže u nás jako projekt na podporu aktivního občanství a participace mezi mladou generací. Projekt nejprve vznikl ze shora, tedy jako celorepublikové zasedání, setkání dětí a mládeže. Následně se začala v Česku mapovat situace a podhoubí pro participaci dětí a mládeže. V té době byla zastřešující organizací Duha, sdružení pro volný čas, přírodu a recesi průkopník a jediná organizace, které se věnovala tomuto druhu aktivit. Následně začaly vznikat parlamenty dětí a mládeže na školách, ale i ve městech, a po roce 2010 i v krajích. Vznik parlamentu, zastupitelstva či rady dětí a mládeže (různé názvy pro tutéž činnost) je dodnes dobrovolnou aktivitou několika aktérů (učitelů, vedení školy, ale především žáků základních a středních škol). Koordinátorka NPDM uvádí: „V rámci projektu Národní parlament dětí a mládeže pracujeme převážně se členy parlamentu a následně s jejich koordinátory. U mladé generace se zaměřujeme především na jejich

občanské kompetence a dovednosti. Žák zapojený ve struktuře Národního parlamentu dětí mládeže má možnost růst ve spoustě směrech rychleji a efektivněji, na rozdíl od svých vrstevníků, kteří se participaci mládeže nevěnují. Napomáhá tomu i přirozená výměna zkušenosti mezi žáky a studenty z různých úrovní parlamentu. Tím, že se Národní parlament ne zaměřuje pouze na jednu úroveň, ale má přesah ze škol do měst i na kraje, a spolupracuje na řadě zahraničních projektech, může se člen parlamentu lépe směřovat ve svých preferencích.“ Národní parlament dětí a mládeže se v letech 2010-2015 stal partnerem mezinárodního projektu OurSpace, projektu na e-participaci. Bylo to v době, kdy se v České republice touto oblastí nikdo nezabýval. Tak tomu bylo u řady témat (práva dětí, Evropská unie, dětský ombudsman, aj.), kdy díky iniciativě a přehledu jsou členové mnohdy dál než některé naše instituce. V Česku ale existují i jiné organizace, které se pustily do práce s parlamenty dětí a mládeže, nicméně pouze na úrovni školního prostředí (např. Centrum demokratického učení) a nemají tedy takový dosah jako Národní parlament dětí a mládeže. V letošním roce také uplyne 20 let od vzniku NPDM.

3.2 Bývalí parlamentáři jako respondenti

Na výzkumu jsem spolupracovala s 10 bývalými parlamentáři, kteří aktuálně studují vysokou školu nebo ji nedávno dokončili a pracují. Všechny spojuje fakt, že v době svého působení v NPDM, působili v Radě či Předsednictvu NPDM a figurovali jako nejvyšší zástupci svých krajských dětských samospráv. Dohromady jsem oslovila cca 15 bývalých parlamentářů, do oslovování jsem zapojila i koordinátorku NPDM a také respondenty, se kterými jsem rozhovor již absolvovala. Z těchto 16 oslovených 5 nereagovalo na žádnou ze zmíněných možností a 1 potenciální respondent nečekaně odcestoval. Zbýlých 10 bývalých parlamentářů však přijalo žádost o účast na výzkumu s nadšením o to, podělit se o své zkušenosti a ve většině případů zavzpomínat na příjemně strávené období. Jsem si vědoma toho, že tento postoj respondentů, kteří měli zájem na výzkumu spolupracovat, do značné míry ovlivňuje jejich dosavadní postoj či zkušenosti s NPDM a může tedy mít vliv na celkové vyznění výpovědí.

3.3 První kontakt s parlamenty dětí a mládeže

Během výpovědí bývalých parlamentářů se společně vracíme do doby jejich studia na základní škole. Struktura parlamentů je pyramidová: nejnižší stojí parlamenty školní, z jejich zástupců se pak v daném městě tvoří parlament městský. V ideálním případě se na

úrovni krajů vytvoří parlament krajský, složený ze zástupců jednotlivých měst. A nejvýše stojí Národní parlament dětí a mládeže (NPDM, 2017).

System školních samospráv byl uzákoněn v zákoně 546/2004 Sb. ve Školském zákoně: „Žáci a studenti mají právo zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit do nich a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat.“

Respondenti se s parlamenty dětí a mládeže setkali už na základní škole. Jejich zkušenost byla různá, spojuje je však fakt, že šlo teprve o vznikající nebo ustavující fázi těchto samospráv a že již v té době měli žáci na školách povědomí o těchto subjektech. Jednalo se o období, kdy ještě nebyl pevně zakotvený volební řád v těchto subjektech a žáci se do školního parlamentu vybírali na základě své aktivity či působení na učitele či ředitele. Respondenti se shodují, že se ve velké míře jednalo o náhodu, že se o účast či reprezentaci třídy ve školním parlamentu nijak nezasazovali a že je k tomu přivedli vnější hybatelé – učitelé, spolužáci ze stejné třídy nebo školy.

Postupem času vnesli nebo se pokoušeli do školního parlamentu na základní škole vnést řád. Shodně také uvádějí, že se na základní škole řešila témata jako zrcadla na toaletách či výběr menu ve školní jídelně a že i když se na první pohled může jednat o „malichernosti“, v kontextu jejich života se jednalo o první krůčky k jejich budoucí parlamentní kariéře. Období školních parlamentů na základní škole bylo obdobím prvního formování požadavků, prvních vyjednávání s autoritami (učitelé, ředitelé, aj.), ale také obdobím prvních neúspěchů či posměchu.

„Tak to se vrátíme někam na základku, kdy se volili nějaký zástupci třídy. Nebo oni se ani nevolili, ty nejaktivnější se vytáhli. „Děcka odpoledne půjdete prostě do anglické třídy diskutovat o tom, jestli koupíme tydle zrcadla nebo ne (smích) a jestli budeme dělat tohle vystoupení nebo nebudeme.“ Asi tohle bylo moje první setkání s parlamentem.“ (Renata)

„Když budu vzpomínat, tak asi od sedmý třídy, kde to byla hrozná náhoda, že se zkoušel zakládat a třída tam úplně neměla, já jsem asi nebyl ve škole, takže mi teda řekli, že mě vybrala třída, ne teda učitelka, ale že mě tam posílá třída. Nevím, jestli jsem ukecanej a že prostě jdu. Tenkrát to ještě nebylo, ten učitel na začátku ještě nevěděl, co chce, spíš ze začátku to bylo tak, že on něco navrhoval těm dětem, co budou dělat, jako nám, a my jsme

jako ty starší děti byly schopný něco jako v tý sedmý, šestý, těžko říct, to jsme jako moc nezvládaly něco vymyslet. “ (Aleš)

„Já jsem na základní škole byl ten student, co spíš chodil na ty pěvecký soutěže a reprezentoval školu spíš tímhle směrem. Ale nikdy jsem nebyl oblíbený nebo průbojný. Já jsem vlastně na základní škole věděl, co funguje, ale nic víc. Věděl jsem, že existuje nějaká studentská rada nebo školská rada a komunikuje nějak. To byli ty lidi, který chodili po chodbách a říkali, jo, to je on. “ (Petr)

Navzdory tomu, že se nejednalo o dokonale fungující jednotky, tyto parlamenty vyvíjely vlastní činnost. Většinou se jednalo o pravidelná setkávání, některé parlamenty ale byly akčnější a věnovaly se rozvoji prostředí základní školy nebo organizovaly aktivity pro své spolužáky.

„...tím že jsme byli jako malá škola, tak to fungovalo jenom tak, že jsme se scházeli prostě s ředitelkou školy a řekli jsme si nějak, co si myslíme a ona nám řekla, co si myslí. Nebo nám řekla, jaký jsou věci, co budou a co nebudou. Já vím, že některý parlamenty na těch školních úrovních něco jako organizovaly, a to u nás prostě nebylo. Ale podle mě to bylo pro toho žáka super, když se tam setkal s tou ředitelkou nebo prostě s nějakýma těma učitelma a něco tam s něma vykládal. “ (Nikola)

„No, to byl podle mě takovej pseudoparlament, protože u nás se vždy volili dva zástupci ze třídy. Já mám pocit, že ideálně to byl vždycky holka – kluk a dejme tomu dvakrát během toho roku se řeklo, že ti dva zástupci mají jít do jídelny a že tam jménem té třídy řeknou, co bysme teda chtěli – třeba skákací míče místo židliček k lavici, jo. Tím to i začalo a tím to i skončilo. “ (Jana)

„Měli jsme parlament na základní škole. Chodila jsem tam, asi dva roky, to byla čtvrtá, pátá třída a vždycky tam byl jeden člověk z každé třídy. Jednou za měsíc jsme se, myslím, setkávali a řešili, kdy bude diskotéka ve škole a co bude na obědy a v podstatě tehdy jako nepodstatné věci. Bylo to takové hodně odlehčené. Řešili jsme takové ty školní věci, než ty veřejné. “ (Tereza)

Ale i tyto skromné začátky v malých školních samosprávách měly později dopad na své členy. Dle respondentů se zejména jednalo o rozvoj komunikačních a argumentačních dovedností nebo tříbení názorů a vyjednávání, ale také o vystupování před autoritami a komunikace s nimi. Díky různým aktivitám pak docházelo u těchto jedinců také k rozvoji

organizačních dovedností. Dalším dopadem, který měly tyto školní parlamenty, bylo povědomí o tom, že něco takového existuje, povědomí o mládežnické participaci. Při svém dalším působení tak měli respondenti již zkušenost, na kterou mohli navazovat.

„Protože to si myslím, že už to jako toho člověka posunulo dál. Že se naučil mluvit s těma lidma a nebál se jich a měl možnost něco říct.“ (Nikola)

„Ale nicméně obnovil se tím tenkrát školní časopis, kterej jsem pomáhal spravovat. Možná chvílku, jo chvílku i jako šéfredaktor. Dělal se, z toho i jiný lidi v rámci parlamentu, různé akce jako barevný dny, zelenej den, takovýhle rádoby soutěže malinkatý se dělaly.“ (Aleš)

I ve školním prostředí se ale začaly objevovat některé negativní jevy – nálepkování, negativní úsudek učitelů nebo posměch, i když v pouze v ojedinělých případech. Navzdory těmto překážkám respondenti pokračovali ve své činnosti, protože je to bavilo nebo v ní viděli hlubší smysl.

„Myslím si, že bych, nebejt ty základky a všem těm náhodám, díky kterejm jsem k tomu přišel, tak bylo jako spoustu momentů, kdy mě na ty základce nenáviděli ty učitelé, že jsem prostě chtěl odejít a jedinej, kdo mě udržel, byl ten učitel, kterej vždycky za mnou stál, i když se jim to nelíbilo, tak mě vždycky uvolnil, že to viděl jako prostor, kde já se chci realizovat.“ (Aleš)

„Na základce jsem dostala nálepku, takovou škatulku. Říkali mi: „ta půjde na hrad“ „jo, to je naše politička.“ (Klára)

„Tehdy na té základce mě to jako nebralo, protože tam si z toho každý dělal srandu, na rovinu. Že to nikdo nebral vážně, ani nikdo z té třídy, ani celkově v té škole.“ (Tereza)

„Tím, že do Prahy jezdíš každý měsíc, tak tě to nějakým způsobem stigmatizuje, ale jako v pozitivním. Všichni věděli, ano, to je Eva, ta jezdí do Prahy. To věděli všichni, Eva jezdí na parlamenty. A všichni to brali pozitivně a nikomu to nevadilo.“ (Eva)

Období na základní škole bylo pro většinu respondentů obdobím, kdy se poprvé setkali s parlamenty dětí a mládeže, získali povědomí o mládežnické participaci nehledě na místo, odkud pocházeli. Parlamentní struktura byla již v té době (nejstarší respondent ukončil základní školu v roce 2002), tedy před 15 lety poměrně rozvětvená a nesoustředila se pouze do větších měst. Ačkoliv tyto parlamenty neměly žádný větší přínos pro budoucí

směřování respondentů, do jisté míry zasely semínko, které se pak v dalších letech, zejména na střední škole, rozbujelo.

3.4 Život na střední škole

Pro většinu respondentů, potažmo parlamentářů, je období na střední škole středobodem jejich parlamentní činnosti. V tomto období se zvýšila intenzita jejich činnosti – Národní parlament dětí a mládeže je vrcholovou strukturou parlamentní pyramidy, proto jsou jeho členové zároveň zástupci za své školy a města, v některých případech i za kraje. Působení v NPDM je omezeno studiem na základní nebo střední škole. Ve většině případů, pokud studenti působí v Národním parlamentu dětí a mládeže, resp. Radě či Předsednictvu, je to v období studia střední školy. Co se týče typu středních škol, které respondenti studovali, ve větší míře se jednalo o gymnázia, popř. střední školy s maturitou. Z praxe NPDM, potažmo subjektů na nižších úrovních, víme, že není neobvyklé ani zastoupení učňovských oborů.

Běžná činnost člena Rady či Předsednictva spočívá v pravidelném víkendovém setkání cca 1x měsíčně, obvykle v Praze. Na těchto setkáních se řeší aktuální společenské problémy, které mají dopad na mládež, pracuje se na naplňování Usnesení přijatého na Velkém zasedání NPDM na podzim, vydává se časopis s novinkami ze světa parlamentů dětí a mládeže Parlamentářák nebo se organizují různé akce. Tyto dílčí činnosti jsou doplněny teambuildingovými a rozvojovými aktivitami.

Vstup respondentů do NPDM do jisté míry ovlivnil nejen je samotné, ale také klima třídy, potažmo školy, ať už pozitivně nebo negativně (viz níže). Respondenti pozitivní vliv vnímali zejména ve zvýšené aktivitě žáků – zájem o novinky z parlamentů, o diskuze o politice či tématech, která jsou mládeži blízká (maturita, systém přijímacích zkoušek, ale i např. terorismus nebo Evropská unie). Dále měly školy možnosti zapojit se do aktivit NPDM nebo do projektů, které byly na NPDM navázané – jednalo se např. o různé ankety nebo série debat s politiky v období před volbami, o projekty strukturovaného dialogu, prevence šikany a kyberšikany, aj. Toto přátelské prostředí třídy a školy mělo také vliv na samotné respondenty – na rozdíl od škol, které nebyly mládežnické participaci přímo nakloněny, zde respondenti neměli žádné větší problémy s nepochopením své činnosti, konflikty se členy pedagogického sboru či posměšky od spolužáků.

„Hrozně se mi líbilo, že když má NPDM nějaký akce, tak je můžu přivést na naši školu. Reklama nebo PR byla pro parlamenty nulová, takže se mi líbilo, že všechny akce, který jsme dělali na naší škole, se daly využít.“ (Petr)

„Na střední jsem kvůli aktivitám NPDM měla individuální plán, prosadila jsem si svou, argumentovala jsem smysl té činnosti a vybojovala si ho. Svým působením jsem, myslím, ovlivňovala třídu, měli zájem se o politice bavit, rozproudila jsem debatu, přinesla témata, který jsme řešili na parlamentu. Já jsem do nich vždycky hustila, proč je to dobrý.“ (Klára)

„Díky parlamentům se naše škola zapojila do „Kecejme do toho“, začali jsme chodit na nějaké přednášky, pro tu školu to bylo zajímavý a ředitelka byla nadšená, protože škola a studentský život žije a tahle nějak pracuje. Takže to bylo hrozně fajn.“ (Petr)

Studenti, kteří nastupovali na střední školu, stáli před novou výzvou. Ztratili svoje postavení, které si vybudovali v parlamentu na základní škole, pokud tam již nějaké měli, a vstoupili do nového prostředí. Jejich postavení spočívalo v tom, že okolí respektovalo či podporovalo jejich angažování, a pedagogický sbor jim byl nakloněn, „znal je“ – aktivní žáky. Na střední škole však museli někteří poprvé projevit svou angažovanost a dostat se (ať už volbou nebo vlastní iniciativou) do studentské rady, neboť zde, až na několik výjimek, chyběl onen vnější hybatel. Většina respondentů už ale mohla navazovat na svoje předešlé zkušenosti nebo znalosti o systému mládežnické participace. Jejich motivace k pokračování na střední škole, v případě, že na základní škole nebyli respektováni, byla různá – pokračování v práci, kterou zahájili (např. v městském parlamentu dětí a mládeže nebo na sobě samém), někteří parlamenty vnímali jako volnočasový koníček. Hlavním pojitkem proč ale i žáci, kteří byli za svou aktivitu v parlamentech stigmatizováni, pokračují v parlamentní činnosti, je to, že v této aktivitě viděli smysl, a to nejen pro sebe, ale i pro svoje okolí.

„Šla jsem se tam podívat. No a vzhledem k tomu, že to byla taková ta organizační práce, žejo, tak jsem si řekla, že navážeme na tu základku, kde jsem furt organizovala nějaký aktivity.“ (Renata)

„Na gymnáziu jsme opět vstoupily do školního parlamentu, přes městský do Národního.“ (Monika)

„Já bych třeba začala vůbec tím, že jsem se do těch parlamentů dostala úplně náhodou, kdy vlastně naše třídní přišla za mnou, jestli bych nechtěla chodit do třebečského parlamentu městského. A nějak, nějakým způsobem jsem se tam teda dostala.“ (Jana)

I na středních školách se setkáváme s jevem, kdy školní parlament nefungoval dle pravidel, ale jen „na oko“, tzn., že neexistoval systém voleb zástupců jednotlivých tříd nebo vedení parlamentu nebo že parlament vedl ředitel školy nebo někdo jiný z pedagogického sboru místo voleného zástupce z řad žáků. V těchto případech se respondenti od školního parlamentu distancovali a neúčastnili se jeho aktivit, nebo se naopak pokoušeli o změny a nastavení pravidel s různou úspěšností. V jednom případě také vznikl parlament na střední škole až po impulsu ze zasedání Národního parlamentu dětí a mládeže, kam byla respondentka vybrána učitelkou na základě své aktivity.

„Vzhledem k tomu, to byla obecně klasika, ve škole to lidi zas tak moc netankuje, tak jsem se tam stala předsedkyní toho školního parlamentu. To spočívalo převážně v tom, že jsem organizovala večírky a komunikovala s vedením. Tam to bylo už trošku zajímavější, bych řekla, dokonce víc, než na tom městském. Nebylo to nikým koordinovaný, škola ten parlament měla, protože „musí“, aby měla odškrtnutou kolonku. Každopádně neměla svoje účetnictví, nebyl v tom žádný systém. Neměl žádnou oporu v ničem, takže to jsem tam dělala velký vítr a velký změny, aby měl nějaký účetnictví, nějaký pokladny, abychom měli oficiální zakotvení při pořádání těch večírků a podobně. Někaký status jsme tam sepisovali a všechny tyhle věci, volební řád a podobný srandy.“ (Renata)

„Ale pro mě to bylo na tom gymplu úplně špatně. Tam to bylo mizerný. Takže jsem se tam ani nechtěla zapojovat. Já jsem do toho moc neviděla. Ale jediná činnost, která tam podle mě byla, byla ta, že se sešli ti zástupci o nějaké velké přestávce. Bylo to jednou měsíčně. Jediný co vím, tak jejich aktivita byla, že volili nějaký osobnosti roku, měsíce. A to mi přišlo, na to, že to byl gympl, a na to, že ty lidi byli ve věku 15 – 18, docela málo. Že vlastně mi přišlo, tam to pod palcem držel ten ředitel. Ale je pravda, že je to můj osobní názor. Já jsem tam nikdy na tom zasedání nebyla. Takže nevím.“ (Nikola)

„Na našem gymnáziu jsme byli vybráni čtyři studenti a jeli jsme do Prahy na zasedání NPDM. V té době u nás na škole ten parlament oficiálně nebyl. To, že jsme tam jeli, bylo až potom impulsem pro to, abychom to založili.“ (Eva)

S rostoucí volnočasovou aktivitou středoškoláků také roste aktivita parlamentů ve městě, konkrétně prostřednictvím městských parlamentů dětí a mládeže. Městské parlamenty jsou

platformou, kde se setkávají zástupci z jednotlivých základních i středních škol z daného města. Často jsou tyto parlamenty doprovázeny koordinátorem z řad dospělých – např. pracovníky místního domova dětí a mládeže nebo střediska volného času. Tato centra poskytují parlamentům potřebné zázemí ve formě prostoru k setkávání, právní subjektivitu a další materiální zajištění. Nezřídka kdy však respondenti vnímají, že dochází k jistému „zneužívání“ sil členů parlamentu – k nedobrovolnému dobrovolnictví – zapojení členů do akcí a aktivit center, neplacená výpomoc, aj. bez ohledu na to, zda s výpomocí s aktivitami souhlasí nebo ne.

„Tak já jsem se k tomu dostala tak, že jsem byla vybrána ve škole. V nějaký ty školní samosprávě, abych chodila do městského zastupitelstva a jako vzorný studentík jsem tam chodila samozřejmě. A co jsem tam dělala? Na začátku jsem tam byla jen jako řádový člen, kterej se jako zapojoval do různé organizace různých akcí. A potom jsem byla předsedkyní toho městského zastupitelstva, a to potom bylo hlavně, abych organizovala jednotlivý zasedání a jednotlivý akce.“ (Nikola)

„Nastoupil jsem na gymnázium a tam mě zvolili předsedou třídy a to se teda vázalo na tu studentskou radu. V tom městském parlamentu mi nesedla ta koordinátorka, nechtěl jsem s tím mít nic společného a nechtěl jsem moc dělat ten parlament v tom Kiki centru, což je takové dětské centrum. Na tom městě jsme se scházeli zástupci jednotlivých škol. Tam to bylo taky takový zvláštní, protože dříve to vedl někdo jiný. Pak si to ale převzala ta koordinátorka. A ona to s námi dělala tak, že se na prvním zasedání dělala nějaká volba toho předsednictva a pak už se jelo. Ten parlament nedělal skoro žádné akce. Všechny akce, které dělal, byly akce Kiki centra, to znamená, že ona ty akce plánovala jako svoje akce a my jsme tam jakoby dobrovolničili. Ona z toho poměrně hodně těžila a pořád vypisovala těm dětem, že je to správný. No ale mě to nebavilo, já jsem se pro to nějak nenadchl, nedělal jsem to. No ale chodil jsem tam, protože jsem musel nosit informace na svoji školu a byl jsem tam asi dva, tři roky. (Petr)

Aktivita respondentů během studia na střední škole se vždy nějakým způsobem odrazila v postoji spolužáků, vrstevníků i pedagogického sboru. Pedagogický sbor se k těmto aktivitám stavěl různě – respondenti uvádějí, že se setkali s celou škálou reakcí - od podpory až po chování téměř hraničící se šikanou. V každém případě měly tyto postoje vliv na další působení respondentů. Reakcí na negativní postoj byla v krajním případě odplata nebo také skrývání činnosti, uzavření se před pedagogy. Respondenti

v rozhovorech uváděli, že často nevěděli, proč jsou reakce pedagogů tak negativní. Pedagogové, zejména starší garnitura, si neuvědomovali hodnotu neformálního vzdělávání nebo vzdělávání v oblasti klíčových kompetencí, kterého se ve školách respondentům nedostává, nebo jim někteří respondenti tzv. šlápli na kuří oko – jejich aktivita a zájem způsobili, že se začali zajímat o zakázky škol nebo o jistá politická rozhodnutí, která nebyla pedagogům či ředitelům škol příjemná. Dále respondenti odkazovali na to, že jejich škola nebylo místo, kde by se diskutovalo, a tak, když přirozeně chtěli o některých věcech debatovat, pedagogický sbor jim neposkytl prostor.

Jen v ojedinělých případech došlo u respondentů k ocenění od pedagogického sboru. Z této praxe lze usuzovat, že ačkoliv se aktivita odehrávala na národní úrovni a šlo tedy o reprezentaci školy na národní úrovni, v drtivé většině nebyla tato aktivita adekvátně ohodnocena.

„Jako jedinej, kdo to vnímal, byl můj třídní učitel, ale to bylo proto, že se o to dost zajímal a protože mu přišlo zvláštní, že vždycky v pátek chybím, protože někam jedu. A ten vnímal skoro jako víc než to vedení. To mě přišlo, že to vedení si ani neuvědomilo, že já někam jezdím a že to má nějakou hodnotu.“ (Nikola)

„Všichni byli rádi, že jsme to založili, takže mě vnímali pozitivně. Panu řediteli se ta aktivita taky líbila. Já jsem byla reprezentant parlamentu, mě všichni skrz ten parlament vnímali pozitivně.“ (Eva)

„Většinou tam ta obliba nikdy nebyla. Většinou jsem byl neoblíbenej. Až potom s odstupem někteří přišli s tím, že mě z principu nemohli mít úplně rádi, když by některý věci byly proti nim třeba na tý základce, což mě hrozně překvapilo. Že aby drželi se svejma kolegama, tak ta aktivita parlamentu se jim nelíbila. A na tý základce mě to ovlivnilo tak, že na tý střední jsem přišel, dal jsem omluvenku a dělal jsem, že to nedělám. Nikdy jsem se nesnažil přijít s tím, a dost jsem třeba i ty aktivity skrýval. Nebo že jsem nebyl, že bych se tím chlubil. Až ve třetáku jsem měl snahu na tý střední ten parlament zakládat, ale nechtěl jsem, protože jsem se chtěl vyhnout těm nepříjemnejm věcem z tý základky, kdy vyloženě si ty učitelé na mě ukazovali, někdy i ty děti, když byl nějaký problém, tak jestli za to nemůže Paprika, nebo jestli on někoho nenavedl, aby to udělal.“ (Aleš)

„No, pamatuju si, že byly nějaké tendence založit studentský parlament, ale nakonec z toho sešlo, protože ředitelka nechtěla. A hlavně já jsem to nikomu nenutila, ten parlament,

protože nikoho to nezajímalo a nechtěl to poslouchat. Narážím na to, že ta třídní, cokoliv jsem chtěla ohledně parlamentů, tak jen to nejnnutnější. Takový to: „Jojo, Jano, jed’.“ Ale nikdo se o to nezajímal, takže jsem jim to násilím nenutila.“ (Jana)

„Já jsem vždycky vypsalala do Wordu termíny, kdy jsem kde byla ohledně parlamentu. Tak to po mě chtěla třídní učitelka a ona to potom předala ředitelce, takže na základě toho jsem jednou dostala tu pochvalu. Když jsem to takhle dělala ten druhý rok, že jsem to vypisovala, kde, jak, kdy, proč, tak už se to nějak zametlo pod koberec.“ (Jana)

„U těch pedagogů, tak třídní mě v tom hrozně podporovala, možná to bylo tím, že to to byla mladá třídní, tak jí to přišlo důležitý obecně demokracie jako vyšší priorita. Takže byla ochotná mě ledacos omlouvat. Pak tam byla část pedagogů, kterým bylo jedno, kde jsem byla, hlavně když mám omluvený hodiny a podobně. Že těm bylo v podstatě úplně putna, kde jsem byla, a i když jsem měla hodně zameškanejch hodin, tak prostě mlčeli. No a pak tam byla bohužel část pedagogů, kteří byli vyloženě proti, což byl bohužel třeba ředitel ty školy a zástupkyně, kterým dost vadilo, že se někde hrabe v nějakých věcech a že tam někdo něco organizuje, takže oni chtěli ten svůj klídeček a zatuchlo a zapšklo. A moc se jim nelíbilo, že ten parlament nějak sílil v té době, nějak měl i to výraznější slovo.“ (Renata)

„Hodně často mi učitelé, hlavně ta starší kreaace říkala, to je náš pře-dse-dáá. A když něco máte, obraťte se na předsedu, pana předsedu. On to musí zařídit a takhle. Dneska si z toho dělám prču. Pak byli učitelé typu společenské vědy, kteří začali spolupracovat a do těch jejich hodin se dalo zakomponovat ten projekt „Kecejme do toho“. Oni byli taky rádi, myslím si, že stejně jako já, že něco ten student zařídil. Nějak se ta hodina obměnila, oživila. Bylo naprosto skvělý, že paní ředitelka a moje třídní byly dvě, který tam na škole byly taková dvojka.“ (Petr)

Co se týče vnímání vrstevníky a spolužáky, i zde se škála projevů pohybuje od nadšení a zapojení se do parlamentních aktivit či spřátelených projektů, přes nevšímavost či nevěnování pozornosti až po nepochopení motivů jednání. Toto chování však mělo na respondenty podle nich menší vliv než reakce pedagogického sboru. Respondenti shodně uvádějí, že vrstevníci často nedokázali pochopit motiv jednání vzhledem k objemu vynaloženého času, nepochopení činnosti parlamentů či dobrovolnosti. Jejich reakce by se daly vystihnout otázkou: „A co z toho máš?“ Pro respondenty byl však důležitější pocit vlastní integrity, často neměli potřebu vysvětlovat svou činnost nebo ji obhajovat. Jisté

prozření ze strany vrstevníků přišlo, až když začali mít respondenti konkrétní výsledky – například navštívili instituce Evropské unie v zahraničí, rozhovor s nimi vyšel v celostátním deníku nebo se například setkali s vrcholnými představiteli české politiky. Jak jsem zmínila výše, respondenti setrvali u této aktivity z mnoha různých důvodů – protože je to bavilo, chtěli se podílet na něčem, co podle nich má smysl a význam a protože je motivovala samotná komunita parlamentářů.

„Na tom gymplu to vlastně moc lidí ani nevědělo. Vždycky, když jsem slyšela od Karolíny nebo od Aleše, jak to v těch jiných městech vypadá, tak jasný, je to jiný než Svitavy, prostě mě přišlo, že já na tom gymplu, ne že bych byla šedá myš, ale já jsem neměla ani chuť se s těma lidma bavit nebo jim něco říkat nebo s něma do něčeho zapojovat.“ (Nikola)

„Tak ti bližší, kteří o to věděli víc, tak nevím, jestli to byl obdiv nebo údiv, že ještě zvládám tohle nebo že to chci dělat. A myslím si, že těm spolužákům okolním, se kterými jsem se nějak nebavila, to bylo asi jedno. Spíš třeba je zajímala ta činnost, nebo co se tam děje. Ale že by mě vnímali nějak super pozitivně nebo že by je nějak super zajímalo, co a jak, to asi ne. Jak říkám, na tom gymplu to trochu vázlo.“ (Nikola)

„Většinou se mě ptali, proč to dělám, co z toho mám. To bylo jako, jseš magor, že trávíš takhle volnej čas.“ (Aleš)

„Moji vrstevníci občas nechápali, co tam vlastně dělám. A bylo takové, jakože občas, že když jsem začala víc cestovat a mít nějaké ty výsledky, že ta moje práce byla víc vidět, tak, že spíš tomu člověku jako kdyby záviděli, že dělám něco navíc. Ale oni v podstatě sami neměli tu chuť dělat něco navíc. Pro ně bylo důležitý ty známky a ta škola. A v podstatě samé party a takové ty věci. Brali to, jako dělali si z toho srandu a nebrali to moc vážně. Až ve chvíli, kdy opravdu viděli, že to má nějaký význam, tak to začali brát na vědomí, že něco takového vlastně existuje.“ (Tereza)

„Vím, že třeba část spolužáků mě nebrala. Nebo nebrala, to považovali za nějaký pozérství nebo kariérismus a tak. Jakože místo toho, abych s něma byla v tý hospodě, tak jsem jezdila prostě na nějaký akce. Ale část z nich to obdivovala a prostě říkala, že jsou fajn ty různorodý akce.“ (Renata)

„Spolužáci mě brali tak, že to ke mě patří tyhleto aktivity. Ale já jsem nikdy neměla problémy se šikanou nebo něco. To bylo totiž tím, že jsem to sebevědomí měla silný. Mě prostě nedělalo problém být vidět. Často slýchávám v parlamentu i tady v Brně, že ty lidi,

co chodili do parlamentů, byli šikanováni v dětství, protože jsou to prostě moc inteligentní děti, kterým nikdo nerozumí. A to já jsem nikdy nebyla. Já jsem vždycky dokázala vyjít s každým.“ (Olivie)

Co se týče toho, jak se respondenti vnímali v kontextu svých vrstevníků, tak často uváděli, že cítili, že vyčnívají nad svými vrstevníky díky získaným zkušenostem a znalostem. Tato situace také prohloubila už tak velkou propast nepochopení mezi parlamentáky a jejich vrstevníky.

„Protože jako dospěješ rychleji. Tím, že najednou nejsi jen ten sedmnáctiletý puberťák, ale jsi i tím člověkem, kterej zároveň koordinuje i jiné puberťáky, tak se tím dostáváš mentálně i mimo ně, mimo tu skupinu. Řešíš vlastně věci, který nejsou úplně přirozený pro ten tvůj věk, nebo přirozený. Není to taková ta běžná masová agenda, co člověk dělá běžně. Že tohle je taky, co si člověk odnese z parlamentů, tak mi přijde, že nechci říct narcisticky „vyzrálejší“, ne všichni takoví jsou, není to pouze vyzrálost, ale určitě je tam ten nadhled. Určitě jako jiný spektrum vidění, takhle bych to vnímala.“ (Renata)

Na školách došlo ze strany respondentů k objasňování činnosti parlamentů, resp. NPDM, a částečně také k jejímu obhajování v kontextu zvýšené absence ve škole. Aktivita v parlamentech dětí a mládeže se vždy odrazila na docházce ve škole. Měla ale i své další negativní dopady – odcizení se vrstevníkům, nepochopení pedagogickým sborem nebo spolužáky, nedostatek času na studium nebo další mimoškolní aktivity. Bývalí členové však tato negativa zpětně hodnotí s nadhledem, a to zejména proto, že v aktivitě parlamentů dětí a mládeže viděli hlubší smysl, naplňovala je, bavila a otvírala možnosti, které jim škola nenabízela nebo je v ní nenacházeli.

„No hlavně jsem musela tam furt jezdit, takže jsem neměla volný víkendy, abych mohla nějak poctivě po víkendech studovat. Tak to mě spíš vzalo, ale já si myslím, že mi to na druhou stranu dalo takovej ten jinej život, kdy jsem každěj víkend většinou jezdila do Prahy a nemusela zabývat jenom tím, jestli na gymplu zkouší z dějepisu nebo z fyziky. Ale měla jsem i nějakěj jinej život, kterej mě bavil a kterej mi možná dával ne mnohem víc, ale kterej mi dal taky moc. Že to bylo takový další studium, který ne že by nebylo vidět.“ (Nikola)

„NPDM ovlivnilo, dejme tomu, v podstatě známky k horšímu, že už jsem neměla tolik času se věnovat teda té škole. Ale v podstatě mi to dalo to, že škola nebyla podstatná. Takové to každodenní sezení, jako že jsem aktivně už přímo něco dělala. Jako že už jsem tam potom

ani moc nechtěla sedět, protože nějaká chemie a fyzika mi nedávala tolik, jako mi daly tady ty diskuze a cestování, pro tu další budoucnost, no. No a vim, že ve škole prostě z toho nebyli nadšení, že člověk dělá něco navíc. Že ve škole na střední pro ně bylo podstatný sedět ve škole, mít tu povinnou docházku a mít samé jedničky nejlépe. A věnovat se tomu, co se děje třeba v různých předmětech, a pokud se člověk věnuje něčemu navíc, pokud to teda není sport, tak je to v podstatě jako špatně.“ (Tereza)

„A určitě jsem tomu věnovala hodně času, což bylo zase poznat po nějaký jako atmosféře v té třídě jakože „ty tady nejseš, ty tady nejseš“. Trošku mě to tak jako rozvířovali vody na tom gymplu, lidi nebyli na takovýdle aktivity zvyklí. Ale bylo to takový prostě moje hobby no. Že nejseš prostě jen zalezlá v té třídě nebo v tom místě, kde studuješ, ale máš i nějakou seberealizaci jinde. A poznáváš nějaký jiný informace, poznáváš jiný svět, řekla bych praktičtější svět, než jen na tom gymplu.“ (Renata)

„Začnu tou negativní částí – byla to hrozná přítěž, to omlouvání, absence, jo, on někam jede pindat, nic tam nedělá, ulejí se v pátky ze školy, protože někam jede. Tak to bylo to první, že mi to znepríjemnilo vztah s třídní. Tak jsme byli na nože, protože nechtěla pochopit, jak se věci mají, a byla uzavřená, protože to neznala. Možná jsme u toho, že jí to přišlo jako nějaká zcestná věc, která nebyla důležitá. Ale jak jsem říkal, ovlivnilo mě to, že jsem ze spousty znalostí mohl těžit, že jsem mohl psát seminárku na nějaký téma, o kterým jsem věděl z pohledu praktickýho.“ (Aleš)

„A mé studium to ovlivnilo minimálně časově, protože parlamenty jsou vlastně i časově náročný, v momentě, kdy někam jezdíš. Takže vyhradit si čas jezdit na ty parlamenty, to za prvé, a nějakým způsobem se angažovat. Ovlivnilo to i v oblastech, kde se člověk angažoval sám při té škole. Asi člověk začal mít zájem o tu humanitní stránku věci při tom studiu, to možná s tím taky souviselo.“ (Monika)

Činnost členů v různých stupních parlamentní struktury je ovlivňovala na střední škole různým způsobem - vesměs ale na tuto dobu vzpomínají s úsměvem a hodnotí ji jako dobře a kvalitně strávený čas. Parlamenty vnímali jako svou volnočasovou aktivitu, která pro ně však měla mnohem větší přínos než např. sport nebo rukodělné kroužky, a to zejména kvůli uplatnitelným zkušenostem a dovednostem pro svůj další život, které díky aktivitám v parlamentu získali.

„Já na to vzpomínám strašně ráda, protože jsem byla do toho, řekla bych tak jako hosená. A vlastně do toho parlamentu, do městskýho parlamentu to byla taková pohoda. To byla

příjemná partička lidí, kteří se vlastě všichni znaj. Tak to bylo fajn.“ (Nikola o městském parlamentu)

„Že bych díky parlamentům posbírala nějaké znalosti nebo vědomosti odborného typu, že bych se zlepšila v nějakém předmětu, to úplně ne. Je akorát pravda, že tam byl rozvoj v těch klíčových kompetencích a formování osobnosti. Ale žádnéj vliv na studium to nemělo. Nevybavuju si, že by to mělo víc vliv třeba na ZSV, že bych věděla víc o EU. Nevěděla.“ (Olivie)

„Já si myslím, že teďka to nějak vidět je, že mě to prostě nějak posunulo, ale že se to prostě nikam nepočítá. Třeba já si myslím, že mě to skutečně ovlivnilo ve vlastním vystupování. Nevím, jestli to už bylo vidět na tom gymplu, protože já jsem se na tom gymplu, ne že bych se nějak neprojevovala, ale neměla jsem chuť se tam projevovat. Ale myslím si, že tam tě naučí, že tam už bylo vidět to.“ (Nikola)

Období na střední škole nebylo pro mnohé respondenty jednoduché – museli se potýkat s nepřijetím ze strany pedagogického sboru i vrstevníků, s vysokými absencemi při studiu, posměchu, v krajních případech i téměř šikanoznímu chování. Na druhou stranu i v této situaci v sobě respondenti našli sílu a odhodlání pokračovat v aktivitách, které pro ně byly smysluplné a přínosné.

3.5 Období působení v Národním parlamentu dětí a mládeže

Období, kdy respondenti působili v NPDM, se dá ohraničit věkem 12 – 18 let. Všichni působili v tzv. Radě či Předsednictvu NPDM, což jsou volené orgány dle principu 1 kraj = 2 členové Předsednictva a z toho 1 člen Rady. Shodně uvádějí, že první jejich kontakt s NPDM, tedy jejich první zasedání je nejvíce ohromilo a zapůsobilo na ně, a to zejména kvůli precizní organizaci, reprezentativním prostorám i vybraným hostům a tématům. Na mnohé respondenty také zapůsobil fakt, že se zasedání konala v Praze, a také to, že se tam většinou dopravovali sami – to je vedlo ke zvýšenému pocitu zodpovědnosti a samotnatnosti. Kombinace těchto faktorů spolu s pozitivy, které účast v NPDM přináší, a pozitivními referencemi od účastníků u nich také ve větší míře způsobilo, že byli motivováni věnovat se této činnosti dále. Členové NPDM také fungovali jako propojovací článek mezi vrcholnou strukturou a nižšími subjekty, fungovali jako mediátoři mezi mladými lidmi z celé republiky a NPDM, které tyto názory kumulovalo a prostřednictvím svých dokumentů šířilo dále. Z realizované praxe je zřejmé, že do určité míry pozitiva i negativa, která souvisí s angažováním v dětských parlamentech, sdílí členové těchto

vrcholných orgánů s ostatními členy. Specifické je pro tyto členy však velké časové vytížení, zvýšená absence ve škole a také větší viditelnost (i mediální) – zejména u předsedů NPDM.

„Byla jsem na prvním zasedání a hnedka tam jsem se dozvěděla, že bych jela až do Prahy na Národní parlament. Pak teda bylo to narychlo, jsem se teda do té Prahy dostala. Pamatuju si, že mě ta Praha strašně okouzila, protože to byla taková moje první akce s tím parlamentem národním a všechno mi připadalo takový hrozně krásný, protože akce většinou v hotelu Bambule nebývají a taky jsme prostě byli na té fakultě filozofický, jo myslím, že filozofický fakultě Univerzity Karlovy, což pro mě zas bylo další wow, protože jsem za chvilku měla jít potom na vysokou, žejo. Tak na to hrozně ráda vzpomínám a pamatuju si, že se tam volili i zástupci parlamentu do rady a předsednictva, a tak jsem si řekla, jo, proč to nezkusit, tak jsem se přihlásila.“ (Jana)

„Protože v momentě, kdy jsme se vlastně studovali na gymplu, tak za náma přišla předsedkyně městskýho parlamentu, která jezdila do NPDM, a oslovila nás, jestli to nechceme dělat, protože ona už na to nebude mít čas a prostor a že by byla ráda, kdyby jsme to byli právě já a moje spolužačka, abychom jezdili a účastnili NPDM a zapojili se do něj.“ (Monika)

„Protože jsem to brala jako výzvu a protože mi to může něco dát a protože místopředsedkyně a předsedkyně, které tam jezdily, tak o tom vždycky vesele vyprávěly. A tak jsem si říkala, že to je super. A právě protože v těch Svitavách tolik těch akčních lidí nebylo. A chtěla jsem vědět, jak to funguje i jinde, když ve Svitavách, nechci říct, že by to nefungovalo, ale fungovalo to tak jako, že to fungovalo, ale nebylo to nějaký prostě super, že bychom pořádali nějaký akce a tak.“ (Nikola)

Respondenti jednoznačně uvádějí, že účast v NPDM, potažmo v dalších strukturách parlamentů dětí a mládeže, byla pro různé oblasti jejich života (zaměstnání, studium na vysoké škole, další občanská angažovanost, aj.) ve spoustě oblastí přínosná. Přínosy se dají rozdělit do několika kategorií: **osobní přínos pro respondenta** (znalosti, dovednosti a zkušenosti, osobnostní rozvoj, zábava, smysluplné trávení volného času, cestování), **přínos pro respondenta a jeho blízké okolí** (kontakty a vztahy, výměna zkušeností, inspirace, přehled o tom, co se děje jinde, zaměření na lokální problematiku) a **přínos pro respondenta a širší okolí** (propojení s dalšími projekty a platformami, mezinárodní spolupráce).

Nyní podrobněji k jednotlivým kategoriím:

o **osobní přínos pro respondenta**

- a) znalosti – respondenti shodně uvádějí, že získali znalosti o fungování zastupitelské demokracie na různých úrovních, o veřejném dění na různých úrovních – od lokální v jejich městě po tu národní, o politice, a to i navzdory faktu, že parlamenty dětí a mládeže nejsou politické. Další oblasti, ve které respondenti získali zkušenosti a které jsou věnovány mnohá zasedání i aktivity, je téma Evropské unie – fungování jednotlivých institucí, české zastoupení v EU, aj. Speciální pozornost je věnována znalostem v oblasti mládeže v ČR – Úmluvě o právech dítěte, Školskému zákonu a zejména části o žákovských samosprávách. Všechny tyto oblasti se dle respondentů i rozhovorů v rámci absolvované praxe vztahují k občanskému vzdělávání a k poskytnutí kompletního servisu v oblasti mládežnické politiky a fungování mládežnických organizací či iniciativ v České republice.

„Jo a taky jsem se toho dozvěděla hodně o Evropský unii, byli jsme v Bruselu, v Evropským parlamentu. Věnovali jsme tomu snad i jedno zasedání.“ (Klára)

„Určitě rozšíření obzorů, co se týče nějaké národní problematiky a nadnárodní, co se týká hodně zaměření na Evropskou unii, na to, jak je možné třeba čerpat nějaké prostředky finanční i takové obecné informace o Evropské unii, o tom, jak funguje, jak funguje i ta Unie, jak fungují jednotliví, ... Jaký možnosti jsou pro tu mládež i třeba u nás v Česku.“ (Monika)

„Doplnilo mi to po občanským vzdělávání nebo po tom, jak nefunkční jsou občanky, rodinky, ZSV, tak mi to doplnilo s tím, že jsme o těch věcech mluvili. Tak jsem dokázal prostě žít s těmi znalostmi, co jsem znal, měl pochopení – když jsme mluvili o systému zastupitelský demokracie v Česku nebo o Evropský unii. Ještě si pamatuju písemku ze zeměpisu ve třetíáku nebo čtvrtíáku na gymplu, kde bylo maximum 35 bodů, Paprika jich měl 45, protože toho věděl o tý Evropský unii mnohem víc.“ (Aleš)

- b) dovednosti a zkušenosti – nejobsáhlejší kategorie přínosů pro respondenty. Získání zkušeností a zlepšení dovedností uvádějí shodně v těchto oblastech: organizační, koordinační, komunikační dovednosti, trpělivost, práce s týmem, vyjednávání, harmonizace vztahů, kompromisy, zodpovědnost, dovednosti v oblasti projektového managementu, pestrost aktivit, samostatnost. Respondenti uvádějí, že

se většinou jednalo o dovednosti a zkušenosti, které by ve škole nezískali. Nejvíce si cení dovedností v oblasti komunikace – reprezentativní projev, vedení konstruktivní diskuze, argumentace, formování a prezentace názoru, jeho obhajoba, sebedůvěra, protože tyto dovednosti nejsou podle nich v českém školním prostředí stále systematicky rozvíjeny.

„Podle mě parlamenty dětí a mládeže suplují debatu, která by měla probíhat na školách. To, že čeští vysokoškoláci neumí diskutovat a jsou pasivní, je způsobeno systémem. Na školách se to neučí na žádné úrovni. A já se to právě naučila v parlamentech. A teď, na ty veřejce to vidím.“ (Klára)

„Potom jsem si třeba i zkusila být v televizi, což pro mě bylo wow, v pořadu Máte slovo. (...) Tahleta zkušenost pro mě byla dost zajímavá, protože v televizi není člověk každý den, a to i ve finále, když jsem tam řekla asi jednu větu, dvě, které moc nedávaly smysl. Ale jako hrozně se mi to líbilo a byla jsem z toho nadšená.“ (Jana)

„Určitě ta různorodost těch lidí a situací, který tam člověk pozná. To jsou věci, který málokde zažiješ, který tě posunou jak lidsky, tak komunikačně, ale třeba i jako profesně. Že já jsem se nikdy už nebála mluvit veřejně, tak částečně je to asi moje povaha, ale že jsem se v tom nějak utvrdila, že jako to mi jde.“ (Renata)

- c) osobnostní rozvoj – respondenti si uvědomili hodnotu času a jeho omezení a s tím související stanovení priorit (upřednostnění aktivit parlamentu před jinými volnočasovými aktivitami, před pečlivou přípravou do školy, aj.), protože považovali aktivity parlamentů za smysluplnější než jiné volnočasové aktivity nebo skvělý školní průměr, a to nejen v průběhu studia na střední škole, ale i do budoucnosti. Pro jejich osobnostní rozvoj a další občanskou angažovanost v životě bylo také důležité zjištění, že se aktivity odehrávaly na národní úrovni a zejména to, že jejich názory zformované do usnesení NPDM byly vyslyšeny politickými či jinými činiteli na národní úrovni. Dále to posílilo jejich samostatnost, trpělivost a houževnatost jít i přes překážky za svým cílem, když jej považují za smysluplný.

„A v čem mě to taky hodně ovlivnilo, ale to nebyl jen ten parlament, prostě obecně období na té škole, tím, že já jsem si vybrala parlamenty, to byl parlament, byla nějaká prioritizace, protože máš přece jen nějaký omezený čas na tom gymplu a máš nějaký možnosti, čemu ho věnovat. Stejně jako jestli jsou super důležité ty známky, jestli si prostě užiju s lidma, nabydu nějaký zkušenosti. To bylo poměrně velký hledisko, protože se

z jedničkářky stala trojkařka, ale řekla jsem si, že to má smysl, že ty zkušenosti z národního parlamentu jsou pro mě daleko cennější nebo vůbec to poznávání lidí, ty zážitky. Že prostě pro moje nějaký budoucí směřování a ujasňování toho, co třeba budu studovat, to bylo o dost důležitější, než že se jenom bífiju nějakou biolu, která je mi šumák. Takže takový nějaký třibení osobnosti.“ (Renata)

„Možná, co bych k tomu mohla ještě dodat, co mě parlamenty naučily, tak to je určité samostatnosti, protože před těma parlamentama jsem nikdy pořádně necestovala a najednou jsem se musela určitým způsobem vyznat v Praze, což pro mě byla výzva, protože jsem nevěděla. Takže v tomhle mi ty parlamenty taky docela pomohly, protože už se jako nebojím cizího města nebo tak.“ (Jana)

„Přineslo mi to, co je možné dělat, jak je možné se angažovat na té národní úrovni. Jestli můžeme podat naše požadavky výš, aby se něco změnilo celorepublikově, například třeba když se dělala ta anketa ke školním uniformám, jestli někdo vyslyší ten náš hlas, takže určitě nějaká motivace, jestli to má smysl se angažovat. Takže to souviselo s tím, jestli na to do budoucna zanevřu anebo ne.“ (Monika)

„Viděla jsem za tím to, že když jsem jako student s nějakýma věcma nespokojená, třeba se školstvím a že je tady reálná možnost to aspoň trošičku uvést do nějakýho jinýho stavu nebo aspoň se k nim trochu vyjádřit. Aspoň přednýt návrh těch svých vrstevníků a nějakým způsobem je komunikovat na nějaký místa, který by mohly poslouchat. Zároveň jsem tam měla příležitost si spoustu věcí vyzkoušet, naučit se spoustu věcí i poznávat spoustu lidí. (...) A tím, že člověk v tom mládí viděl v tom smysl, že reálně něco mění, že ho někdo poslouchá, že má příležitost si otestovat nějaký svoje komunikační schopnosti, byla to taková parta no, která prostě místo kalby organizovala tyhle věci pro aktivní děti. Přišlo mi to rozhodně smysluplnější, tady ty věci než jako jiný aktivity.“ (Renata)

„My jsme si prošli tím, že jsme si vyargumentovali, co chceme, proč si myslíme, že je to dobré. Zažili jsme takovou revoltu proti dospělým. Přineslo mi to, že manifestovat svůj názor je za každých okolností dobře. Prošli si tím naši rodiče za Sametový revoluce a prošla jsem si tím, že já jsem byla v parlamentech.“ (Eva)

- d) zábava, smysluplné trávení volného času – respondenti považovali parlamenty dětí a mládeže za prospěšnou, smysluplnou a v neposlední řadě zábavnou aktivitu. Smysluplné trávení volného času pro ně bylo důležitou hodnotou. Opět to souvisí

s omezeným množstvím volného času a jeho efektivním využitím společně s přínosem, který aktivita pro respondenta má.

„V Národňáku jsem si užila taky spoustu zábavy. Bavilo mě to, viděla jsem v tom smysl, v těch aktivitách, v prospěšné činnosti.“ (Klára)

„Utvrdilo mě to v tom, že když vidíš v něčem smysl, tak má cenu za tím jít. A neohlížet se na to, co třeba říká okolí nebo co zrovna bych měla a neměla – já vidím smysl v tomhle, v tomhle, tak za tím jdu. Tak asi takhle.“ (Renata)

„Tak celkově, celkový takový ten směr, jakým jsem se začala ubírat, takový to třeba spoustu mých spolužáků chodilo prostě do kina, do divadla a já jsem se věnovala parlamentům, věnovala jsem tomu ten čas. Že jsem přeci jen neseseděla u počítače a nedělala, jenom třeba nehrála hry třeba jen, že jsem vlastně se snažila dělat. Naučilo mě to sama sebe chtít nějak posunout dál, že mi to nějaký ten cíl pomohlo určit.“ (Tereza)

„Já jsem se v těch parlamentech našla. To bylo najednou něco, co vyplnilo ten můj prostor, velikánskou část mého volného času a mělo to nějaký smysl aspoň. Našla jsem se v něčem, co je pozitivní.“ (Eva)

- e) cestování – respondenti si také velmi cení možnosti cestovat, ať už přímo s NPDM nebo prostřednictvím spřátelených projektů. Cestování, navázané na tyto projekty, je charakteristické svou nízkonákladovostí, a tudíž je dostupné mnohem širšímu okruhu zájemců. V drtivé většině se jedná o výjezdy v rámci zemí EU či zemí v rámci Schengenského prostoru. Cestování jim přineslo možnost zjistit, jaká je praxe v zahraničí, procvičit cizí jazyk, získat zkušenosti ze zahraniční spolupráce, ale také nepřímo zvýšit toleranci nebo samostatné fungování v zahraničí.

„Tak určitě mi utkvělo v paměti, protože jsme doma nijak zvlášť necestovali. Takže mi utkvělo v paměti, když jsme cestovali, vždycky to byl Štrasburk a vždycky se mi to hrozně líbilo. Tak to je třeba jeden moment, za který jsem hrozně ráda.“ (Jana)

„Taky toho, že jsem se naučila vyjet i do zahraničí sama, to si neumím představit, jako že bych teďka jako někam jela, kdybych neměla tu zkušenost.“ (Tereza)

- o **přínos pro respondenta a jeho blízké okolí**

- f) kontakty, vztahy – Jednou z důležitých stránek parlamentů dětí a mládeže je sociální stránka. Prostřednictvím aktivit se setkávají děti a mladí lidé z celé České

republiky a navazují kontakty v pracovním i osobním životě. Tyto mladé lidi spojují společné zájmy – zejména nebát se vyslovit svůj názor, chuť něco změnit nebo pro to něco udělat. Mnozí respondenti popisují „parlamentáky“ jako určitou komunitu charakteristickou právě výše zmíněnými znaky. Nezáleželo na tom, odkud daný člověk byl, v danou chvíli je pojil intenzivní zážitek ze společné práce a vidina toho, že mladí lidé mohou něco změnit – ať se jedná o drobné krůčky na úrovni lokální politiky či vyjádření se ke strategickým dokumentům ČR v oblasti mládeže. Dalším bodem je vytvoření jakéhosi zásobníku kontaktů. Vzhledem k různorodosti osob, které dětskými parlamenty prošly, se respondenti setkali se zajímavou směsicí osob a vytvořili si tak zásobník kontaktů na své dnes už bývalé parlamentní kolegy, kteří působí v mnoha oblastech od odborníků na EU přes kněze po jaderné fyziky. Nezřídka kdy pak tyto kontakty používají, ať už při svém studiu, pracovním nebo osobním životě. Mnohdy tyto kontakty přerostly v opravdová přátelství nebo i milostný vztah.

„Pro mě to byla skupina, která působila jako celek. Nebyla jen sumou jednotlivců.“ (Klára)

„Úplně nejvíc jsem v kontaktu s Peťou, to je kluk, který byl předseda přede mnou. A před měsícem jsme jeli na dovolenou do Itálie na lyže, takže jsme kamarádi, jako fakt kamarádi a jsem za něho hrozně ráda.“ (Jana)

„Ale já jsem dodneška třeba v kontaktu s lidmi, kteří tam byli se mnou v tom národ'áku, komunikujeme, vidáme se, takže udržujeme stále kontakt.“ (Tereza)

„A já myslím, že mi to dalo hodně. Dalo mi to hodně přátel, na který se můžu teďkom kdykoli obrátit. A nějakou takovou jakoby, nemyslím přátele, ale takovou skupinu lidí, prostě nechci říkat vrstvu, ale prostě takovou skupinu lidí, ve které se prostě ráda pohybuju, protože jsou na stejné nějaké inteligenční úrovni jako já.“ (Nikola)

„Já bych to určitě označila takovým způsobem, že mě to kompletně ovlivnilo celý život. Já teďka jedné věci, které si fakt cením a kterou mám dlouhodobě a kterou mi dal ten parlament, je nepřeborný množství kontaktů na kdekoho a kdeco. Mě se stává, že mi lidé volaj, jen tak, že prej já někoho určitě znám, já to budu vědět. A to mě teda přijde hrozně super.“ (Olivie)

g) výměna zkušeností, inspirace – NPDM jako platforma pro setkávání mladých lidí z různých dětských parlamentů po celé ČR sloužila také jako nevysychající zdroj inspirace k další činnosti v parlamentech v krajích/městech/školách, kde respondenti působili, k přenášení diskuze o vybraných tématech na nižší úroveň struktury, aj. Dále inspirovaly ke změnám na lokální úrovni, jako sborník příkladů dobré praxe či jako platforma pro výměnu zkušeností v nejrůznějších oblastech činnosti parlamentů – osobnostní rozvoj členů, tipy na aktivity či akce, rady, jak napsat správně základní dokumenty parlamentů, aj. Respondenti zároveň působili jako mediátoři mezi školními, městskými a krajskými parlamenty a NPDM, právě zde se kumulovaly názory dětí a mladých lidí a formoval se názor české mládeže v důležitých a aktuálních otázkách.

„Máš možnost nějakýho srovnání. Třeba pro mě bylo důležitý možnost srovnání, jak to chodí na jiných školách, čerpat nějakou inspiraci v tom, co zlepšit – jak by třeba ten parlament na tý škole mohl fungovat. To bylo určitě jako super pro tu inspiraci. Výměna zkušeností, jakákoliv.“ (Renata)

„Určitě inspirace k tomu, jak se dělají věci jinde, jinak. Možná inspirace založit krajský parlament, i když k tomu teda nedošlo. I to jsou možnosti. V době studia na střední škole jsme tady vlastně rozvíjeli ten náš městský parlament, takže to byl takový zásadní krok sbírat inspiraci na tom Národním – co a jak dělat lépe, i motivovat ty místní děti a mládež, aby se chtěli angažovat, aby tady chtěli něco změnit. I to přenesení různých společných témat, takže v době na střední škole mě parlament ovlivnil nejvíce. Tam to bylo vlastně nejsilnější. To ovlivňovalo nejvíc ten můj život. Na úkor nějakého volného času jsem se angažovala v těchto oblastech, v parlamentu.“ (Monika)

„A mě právě zajímalo, jak to funguje u ostatních. Jestli to funguje nebo nefunguje a jak to funguje. Nebo jestli tam je víc akčních lidí nebo nejsou tam žádný lidi. A těšila jsem se a myslím, že jsem udělala dobře.“ (Nikola)

Dalším bodem výměny zkušeností byl přehled o tom, co se děje jinde, tedy mimo místo, odkud pocházel respondent. Zážitky a zkušenosti zprostředkovali samotní aktéři – tedy členové parlamentů dětí a mládeže přímo z krajů či měst. Mimo názorů mládeže se také respondenti setkali se zprávami z lokální politiky v různých částech ČR, o jejich podpoře ve vztahu k mládežnické politice a získali přehled o problémech, které trápí různé kraje, a také politice jako takové.

„Taková ta hlavní role v tom předávat ty naše zkušenosti, inspirovat ostatní, dávat svůj názor při řešení různých otázek, které jsme řešili, otvírat nové otázky, vlastně zjišťovat, o co se zajímá ta místní mládež a co je společné s ostatními místy v republice, s ostatními parlamenty.“ (Monika)

„Na NPDM jsem se potkala s děčkama z celý Český republiky. A když jsme se tak bavili, pochytila jsem ten kontext. Že vím, co a jak se děje jinde, ne jen u nás za humny. Člověk by měl vystrčit nos z toho svého města a zjistit, co se děje i jinde, než u něj ve městě.“ (Klára)

- h) zaměření se na lokální problematiku – inspirace a přenos zkušeností z různých parlamentů dětí a mládeže zapříčinily, že respondenti se obrátili dovnitř svého místa působení, aby využili nabitě znalosti a zkušenosti, a to přímo ve svých krajských/městských/ školních parlamentech nebo přímo oni sami v rámci své občanské angažovanosti.

„A bylo to takové období, že jsem vlastně měla ten městský parlament a ještě jsem měla ten krajský, takže jsem se věnovala více méně spíš tomu, že jakoby už jsem už nad tím národákem už přestala přemýšlet nebo v něm nějak působit.“ (Tereza)

„Prohloubila jsem vztah s místem, kde žiju. Získala jsem přehled o komunální politice, když třeba se nám něco nelíbí, tak kam můžeme zajít, co pro to udělat.“ (Klára)

o **přínos pro respondenta a širší okolí**

- i) propojení s dalšími projekty a platformami, mezinárodní spolupráce – díky různorodosti aktivit a entuziasmu participantů dětských parlamentů vzniklo za dobu fungování této struktury několik desítek zajímavých projektů, které jsou vesměs orientovány na mládež – ať participativní nebo vzdělávací. Prostřednictvím navázaných kontaktů tak měli respondenti možnost zúčastnit se těchto projektů, prostředkovat (mezinárodní) spolupráci pro svůj kmenový parlament nebo se přímo zapojit do jejich organizace.

„Já bych málem zapoměla na Ourspace. Výborná platforma na diskutování určitých témat, které zajímají mladé. Tam si pamatuju, že na tom jsem hodně jela, na těch komentářích a tak. Pak jsem měla i nějaký vlastní workshop, workshop o komunikaci, který se ve finále zvrhl na workshop ohledně Ourspace, protože všichni z toho byli nadšení,

protože ne všichni to vnímali tak pozitivně jako já.“ (Jana o projektu Ourspace, do kterého se zapojila díky aktivitě v NPDM)

Mimo výše zmíněný přínos mělo NPDM a celá struktura parlamentů dětí a mládeže také stinné stránky - ty můžeme rozdělit na konkrétní (spojené s respondentovým vnímáním parlamentů, zklamáním, aj.) a obecné (negativa spojená s reálným fungováním parlamentů).

- obecné stinné stránky dle respondentů

Během svého působení ve struktuře parlamentů dětí a mládeže se respondenti setkali s mnoha jejími chybami. Jednalo se zejména o nepropojenost a nekompletnost struktury, chybějící krajské parlamenty v některých krajích nebo nevybudování parlamentů dětí a mládeže v některých krajích (z mnoha různých důvodů). Několik respondentů se během svého působení snažilo tyto chyby eliminovat nebo systematicky pracovat na jejich nápravě. V mnoha případech ale k nápravě nedošlo, a to ani během jejich působení v parlamentech, ani po ukončení „parlamentní kariéry“. Můžeme tedy konstatovat, že problémy ve fungování parlamentní struktury nebyly v žádném z případů důvodem pro pokračování v činnosti parlamentů po oficiálním vystoupení ze struktury.

„Což mám pocit do dneška, že ty parlamenty, kde přežily, tak zůstaly tak, že to jsou uvízlý ostrůvky někde, mimo a nefunguje to dál. I když teda obecně mám čím dál víc pocit, že je to kvůli tomu, jaký dnešní mladí jsou, tak to hrozně upadá. To vlastně vnímám jako chybu i svoji, že se nám nepovedlo to prodat víc, aby ty děti pochopily nebo dnešní mladý pochopili, co to dalo nám, a tu motivaci, kterou my jsme dostali, dělat něco jiného.“ (Aleš)

- konkrétní stinné stránky dle respondentů

Na druhou stranu ve výpovědích respondentů převažovaly zmínky o jiných negativech než je fungování parlamentů. Jednalo se například o určitou neefektivitu a s ní spojené plýtvání časem a potenciálem respondentů, neefektivní rozvržení časového plánu a sil při aktivitách parlamentů. Dále respondenti zmiňovali nedostatečné PR a marketing, nedostatečný tah na branku charakterizovaný například nevyužitím cenných názorů nebo úspěchů nebo nedostatečné ocenění aktivity NPDM autoritami.

V neposlední řadě respondenti identifikovali také subjektivní pocit selhání, většinou spjatý s nedodržením stanovených cílů, ať už vlastních nebo dohodnutých, nebo s nedosažením laťky, kterou nastavilo minulé vedení. Tyto pocity však respondenti reflektovali až nyní, nikoliv během svého působení v NPDM.

„Noo, jednak asi to, že ne všichni ten názor dětí slyšet chtějí, protože prostě jako ty orgány, který by to mělo zajímat, to jako nezajímá. Tak to bylo první vystřízlivění, nebo jako tak, my tady sbíráme názory dětí z celé republiky, ale jim je to vlastně úplně u zadku, ale jako okej. Tak to byla asi jedna věc.“ (Renata)

„Bylo jedno zasedání rady a předsednictva, který pro mělo dost nepříjemný a který rozbouralo moje kamarádství s Terezou a myslím si, že jsme byly dost dobré kamarádky. A to se vlastně stalo tak, jsem mluvila s někým po telefonu a byla jsem někde zalezlá (...) A oni se prostě vytratili. Já jsem si myslela, že si dělaj srandu a že hrajou nějakou hru. Ale oni o půlnoci zdrhli do Prahy a já jsem nevěděla, co se děje. A i když byli plnoletí, tak jsem za ně měla nějakou zodpovědnost, protože prostě podepsali nějaký papír. A když prostě něco podepíšeš, tak to je jako smlouva, to je prostě daný. A tak jsem se naháněla a pamatuju si, že mi to nejdřív nezvedali, pak mi to zvedli s tím, že už jdou, ale uběhly další dvě hodiny a oni nikde. Pak se mi doslova vysmáli do obličeje. To mě na jednu stranu dost zklamalo, to si pamatuju, že jsem z toho byla dost smutná. Přemýšlela jsem, jestli to mám říct Karle, koordinátorce. Ale řekla jsem jí to. Připadalo mi, že by to Jana měla vědět. A ovlivnilo to ten můj vztah se mnou a s Terezou, no. Náš vztah to dost narušilo. To je jako moje nejsmutnější vzpomínka z parlamentu.“ (Jana)

„Pro mě neefektivní něco, kde vlastně nevnímám, kde nevidím, že to něco přineslo. Je to prostě, ve smyslu, je tady nějaká příležitost udělat tady tohle a prodat to, ne ve smyslu finančně, ale prodat to třeba do médií nebo se setkat třeba s těmahle lidma a předat jim to. Tak tam jsem vnímala trošku plýtvání potenciálem. Nebo plýtvání tím, že jsme skvělí, máme spoustu lidí, ale z nějakého důvodu to nejde dál a prostě není to takový, že bych viděla bariéru jen na jedné straně, ale je na obou. Bariéra je prostě uvnitř v té organizaci, ale i třeba v těch lidech, který by měli ten názor poslouchat, že jako třeba to ministerstvo, který to má chtít slyšet. Vlastně je mezi nima tak jako zeď a třeba jsem vnímala, že žádná strana nemá zájem ji zbourat, nebo aspoň trošku rozklížit. To mě na tom mrzelo.“ (Renata)

„Tak to byl nedostatek času. Ale zas já si myslím, že ten čas, kterej jsem tam strávila, byl dobře strávenej čas. Ale bylo to o tom, najít ten čas a věnovat ho tomu. Tak to bylo asi

jedno. A prostě dojet tam do té Prahy. Ono má všechno svý pro a proti. Nechodila jsem na diskotéky, ale jezdila jsem do parlamentu.“ (Nikola)

Tyto negativní zkušenosti vedly v některých případech k předčasnému opuštění struktury (například odchod v průběhu volebního roku nebo vědomé rozhodnutí neúčastnit se voleb), některé k návrhům na zlepšení a zvýšenému úsilí během působení v parlamentech a jeden respondent ve svém úsilí pokračoval i poté.

Ukončení členství v parlamentech dětí a mládeže končí ztrátou mandátu zastupitelského subjektu, odstoupením nebo odvoláním (za určitých podmínek). Všichni respondenti ukončili členství řádně tak, že na jejich posledním zasedání parlamentů za ně byla zvolena řádná náhrada. I když jejich působení v parlamentech mělo jisté negativní rysy, drtivá většina z nich zachovává vůči NPDM jakousi odpovědnost nebo zachování přízně. Tato odpovědnost se většinou pojila s touhou něco vracet parlamentům, být prospěšný, investovat něco zpět či se odvděčit. Tyto jejich tendence se později odrazily ve volnočasové aktivitě po ukončení „parlamentní kariéry“. Zároveň tyto tendence považovali do jisté míry za automatické. Vycházeli totiž z předpokladu „co jsem si vzal, to vrátím“.

„No a potom, když jsem vlastně odešla, národ'ák, tak když byla nějaká akce, tak jsem se za něma jela podívat.“ (Tereza)

„Myslím si, že jsem sběrač informací, o tom, co se tam děje (smích).“ (Eva)

„Neříkám, že dneska by se mi to nelíbilo, ale zároveň třeba vnitřně vím, že to, co jsem si od toho vzal, tak jsem tomu vrátil, a nejsem dlužník.“ (Petr)

„A třeba dneska, co mě mrzí, je to, že většina lidí prostě utekla a minimum lidí se k těm parlamentům hlásí. Minimum lidí přijde a řekne, hele chci jim pomoci a vrátit jim to teď. Ale těžko říct, jestli to jako má bejt smysl nebo jestli je to jako daný tím, jak to jako funguje. Hm, že tam ta provázanost, že by tam vždycky zůstal jeden, dva, tři lidi, který se tam vraceli x let potom, co ty parlamenty opustili, ale nebylo jich prostě víc a neudávali ten impuls. Třeba by to byla jedna z cest, jestli by to tomu jako pomohlo.“ (Aleš)

„A v podstatě i mě to ovlivnilo i tak, že co jsem se naučila i já tam, tak bych ráda předala v podstatě svým děckám, které já teďka vedu v parlamentu. Víš, jako, že to co mě to dalo, bych já teďka ráda dala dál, protože mi to dalo dost.“ (Tereza)

Z vyprávění je patrná tendence „odvděčit se“ parlamentům či potřeba „něco vracet“ zpět parlamentům – tedy jakýsi imaginární závazek, který u sebe respondenti identifikovali. Respondenti tuto tendenci vykazovali různorodě – někteří se podíleli přímo na činnosti parlamentů např. jako koordinátoři, někteří načerpané zkušenosti a znalosti využili k založení vlastního mládežnického projektu a téměř všichni se na požádání účastní avizovaných akcí NPDM nebo si nechávají alespoň základní povědomí o těchto aktivitách.

„Tak vnímám to tak, že jsem za to hrozně ráda, že jsem si prožila i něco jinýho, než normální člověk, který chodí do školy. Tak jak oni měli kroužky, nějaký sporty, nebo hudebku nebo tak, tak já jsem měla parlamenty a něco takovýho bylo pro mě netradičního. A kdykoli se mě někdo zeptá, co dělám ráda, tak sice to už nedělám, ale ráda zmíním ty parlamenty, protože většinou to neznají, tak většinou řeknou, jo to neznám, tak jim o tom povídám, když je to aspoň trochu zajímavá. Aby se to povědomí o tom parlamentu nějak zvýšilo.“ (Jana)

Na druhou stranu v jednom případě došlo k naprostému přerušení kontaktu s NPDM ze strany respondenta, a to v důsledku negativních zkušeností během jeho působení v parlamentech. Tyto zkušenosti vedly respondenta k radikální změně zaměření své volnočasové aktivity.

„A pak se mi Alice jednou za čas ozvala s nějakým projektem, já už na nic neodpovídám, že nechci s ní mít vztah, takže něco na mě jednou, dvakrát, že bych snad mohl být ochotný napsat, že tenhle parlament tady dělá tyhle aktivity a tady je kontakt, ale tím to pro mě hasne. A já nebudu žádným prostředníkem a s nikým komunikovat nebudu. Já jsem fakt rád, že už to pro mě skončilo a že už je to pryč.“ (Petr)

3.6 Období studia na vysoké škole

Ukončení střední školy a vstup na vysokou školu byl pro všechny respondenty dalším zásadním krokem v jejich životě. Všichni respondenti nastoupili do roka po ukončení střední školy na vysokou zde v České republice. V jejich výpovědích si lze všimnout faktu, že v mnoha případech mělo působení v NPDM, potažmo v dětských parlamentech, vliv na výběr jejich studijního oboru – v některých případech se jedná přímo o oblast zaměření (arts management a kulturní management či evropská studia), někde je vliv NPDM pouze nepřímý (např. ujištění se v oboru humanitního směru). V některých případech však respondenti žádný typ vlivu nevnímali. Souhrnně respondenti uváděli, že jim tuto volbu

usnadnily zkušenosti (zejména s tím, že přišli do kontaktu s mnoha užitečnými činnostmi – organizace aktivit, projektový management, aj.). Jedna respondentka uvedla, že NPDM de facto vděčí za přijetí na vysokou školu:

„Já můžu směle prohlásit, že na vysokou školu mě přijali kvůli NPDM, jelikož výběrovou komisi tato aktivita, moje dobrovolná, velice oslovila a zaujalo je to, takže celej můj osobní pohovor se týkal NPDM. Takže já můžu NPDM poděkovat za to, že jsem dosáhla magisterského vzdělání.“ (Eva)

„Ne. Já si myslím, že jsem to věděl dopředu. Až na druhou volbu. Tím, že jsem nastoupil na andragogiku, personální řízení, tak díky těm projektům a tomu vzdělávání u dětí, tak to byl ten druhý krok. A tam se to částečně ovlivnilo. Ne NPDM přímo, ale to, co mi NPDM zprostředkovalo dál. Protože já nemůžu říct, že by mě NPDM naučilo psát projekty, nějakou zahraniční spolupráci, pak nějaký další rozšíření vzdělávání, to vůbec. To byla jenom ta cesta.“ (Aleš)

„Já jsem měla teda výběr, jakože práva, evropský studia a tady ty věci, což bych teda spíš jako kdyby přirovnala jako k tomu parlamentu, což se úplně nepovedlo. Ale zase tady tohle má taky takový ten potenciál organizování akcí, že jako kdyby v parlamentech jsem se viděla v tady tomhle, že mě tohle víc bavilo. Že mě to taky začalo asi směřovat.“ (Tereza)

„Jo, protože no nebylo to, že bych tam objevila něco nového v sobě, ale bylo to takový jako ujištění, že tímhle směrem chci jít. Že jsem objevila a řekla si, jo já nechci studovat nějaký umění, já chci studovat prostě management nebo něco, kde se naučím ty věci nějak organizovat ještě líp.“ (Renata)

„Byla jsem zdeformovaná téma parlamentama. Chtěla jsem na nějaký obor související s politikou. Politika, žurnalistika, všechno to k tomu tak nějak směřovalo. Našla jsem něco, co mě baví, a hledala jsem obory, který tomu jsou příbuzný.“ (Eva)

„Tak to jo, to jsem věděla, že humanitní obor to bude jednoznačně. Já jsem vlastně studovala FSS Evropská studia, takže to bylo takový daný. Já jsem vlastně i maturovala ze ZSV a dějepisu, takže ten humanitní směr byl jasnej. A díky parlamentu mi tohle bylo bližší, ta tematika. I proto jsem šla na FSS.“ (Olivie)

Během studia na vysoké škole respondenty dětské parlamenty ovlivnily zejména po **stránce nabitých zkušeností**. Vzhledem k tomu, že se během studia setkali s činnostmi, se kterými už měli díky parlamentům zkušenosti, byl pro ně průchod studiem jednodušší.

Uměli vystoupit před kolektivem a vysvětlit jim látku nebo je s něčím srozumitelně seznámit, znali pravidla správné prezentace či písemného projevu, uměli pracovat ve skupině a byli obeznámeni s pravidly diskuze, aj.

Na druhou stranu někteří z nich vnímali, že jim jsou jejich zkušenosti někdy spíše na škodu – opět vyčnívali nad svými spolužáky a často měli dojem, že se nenaučili nic nového, že v této oblasti již všechno umí, nebo že tempo je příliš pomalé, to některé vedlo k pocitům ztráty času. Dalším střetem při studiu byl střet teorie s realitou – z výpovědí některých respondentů je patrné jejich rozrušení, když se během svého studia setkávají s teorií a jejich zkušenosti z praxe jsou velmi odlišné a cennější než teorie. Tento střet vedl dokonce jednu respondentku k opuštění studia.

„Na tom gymplu je to o tom, že to tam odsedíš, někdo tě vyzkouší a tak. Ale na té vejšce je to tak, že děláš vlastní věci, děláš vlastní prezentace, vlastní práce, že to je hlavně o tobě. Tam si myslím, že mě to ovlivnilo hodně, protože třeba co si myslím, a to mě říká hodně lidí a já jsem si toho všimla až poté, co mi to říkali. Já třeba kdykoli jsme měli nějakou prezentaci, tak jsem neměla problém vystoupit a něco říct. Neříkám, že to vždy bylo nějak super, ale neměla jsem problém vystoupit. A nemluvit jako blbec, koktat a říct to nějak solidně, a to si myslím, že v tom bylo přesně to NPDM, protože tam tě to naučili ty lidi. A to si myslím, že na té vejšce bylo hodně poznat, protože mi to řeklo hodně lidí. A já si myslím, že právě ten první a druhý rok mi to strašně ulehčilo (...), Myslím si, že na tý vejšce se to hodně poznalo, protože na tý vejšce jseš už sám za sebe a děláš ty svoje věci. Tím pádem tam se to hodně ukázalo. A zas musím říct, že tím, jak ten můj obor je od těch parlamentů hodně odlišnej, v tom je to takový hodně jiný. Ale myslím, že takový ty komunikační schopnosti mi to určitě dalo a bylo to tam hodně poznat.“ (Nikola – studovala obor Demografie a sociální geografie)

„No... jelikož studuju marketingové komunikace, to je to pořádání akcí a tak dále, tak mi to dalo i to, že jsem se nebála mluvit před těma lidma, že jsme měli takové ty cvičení „Mluv minutu“ a to už jsem měla tolikrát za sebou, že mi to opravdu nedělalo problém, že jsem si stoupla a mluvila, a na těch spolužácích bylo vidět, že nemaj žádnou zkušenost s tady tím z žádných akcí, jak se třeba prezentovat a tady to organizování akcí věděla jsem jak na to a věděla jsem takovou tu zodpovědnost, což ostatní tak rychle nechápali. Že mi to pomohlo být opravdu výš než ti spolužáci.“ (Tereza)

„Ale teď jsem si vzpomněla na jeden moment, kdy jsem minulý rok byla na letní škole právě s naším oborem v nějakém rekreačním středisku. A tam jsme měli nějaký skupinový práce a pamatuju si, že tam byl náš obor, z Brna, a pak si pamatuju, že tam byl ještě ten samý obor, Informační studia a knihovnictví, akorát z Karlovky v Praze. Já, pár děcek a toho kluka jsme měli ve skupině a chtěli jsme zaměřit ten výstup z toho projektu na náš KISK v Brně, protože prostě on byl jeden pražák, tak jsme mu řekli: „Hele, tak pojd', pojd' se přizpůsobit, my ti ukážeme, jak to u nás chodí, než kdybychom dělali Prahu“. A ten kluk to asi nějak nepochopil nebo něco, a ty děcka na něj začaly být hrozně hnusný. A tak jsem se snažila to nějak uklidnit, protože oni říkali tomu klukovi: „Hej, tak prostě běž, dělej si, co chceš, my to uděláme sami“. Tak jsem po nich začala trochu štěkat, sakrak, takhle ne, že jsme tým a musíme to udělat dohromady a ne abysme někoho poslali do prdele. Na tohle jsem si vzpomněla v souvislosti se školou, že mě NPDM naučilo.“ (Jana)

„Určitě při tom studiu, tím, že to bylo studium zaměřené na kulturní management, zahrnující management neziskovek, tak se tam hodně projevovala ta reálná zkušenost s neziskovkou. Že vlastně, kde se učíš nějakou teorii, jak by mělo vypadat účetnictví (...), tak se tam hodně prolínala ta teorie a ta realita. Hodně se tam protínaly ty nabitě zkušenosti při organizování akcí a veřejných protestů, tím, že to je o tom, o čem jsem mluvila, že jsem asi mentálně, teď to bude znít asi blbě, ale že jsem jinde než ti spolužáci. Věděla jsem, že když chci něco organizovat, tak co k tomu patří. Ti mí spolužáci to nevěděli, protože prostě tak oni neměli reálnou zkušenost, že opravdu něco organizují, opravdu někdo mluví. S tím jsem se potýkala hodně a hodně mě to štvalo. Kvůli tomu jsem tu školu nedodělala, že tě učili tu teorii, která v životě neplatí. A vlastně mi to asi pomohlo i dospět k tomu, že tu školu k životu nepotřebuju v tom, co chci dělat. Protože jsem prostě věděla, že vlastně moje zkušenosti mám už z něčeho, nějaký titul okej, ale že prostě ten zbytek nepotřebuju. Že jako mě to nedosměřuje.“ (Renata)

Co se týče angažovanosti v době na vysoké škole, zde lze pozorovat jistý úpadek proti ranějším fázím studia. Respondenti uvádějí jako důvody náročnost studia, odlišnou životní etapu, kdy se rozmýšleli, kam jejich kroky povedou, různé brigády či zaměstnání při studiu. Tyto důvody měly za následek to, že se žádný respondent během studia vysoké školy neangažoval tak jako během střední.

„Na vejšce jsem pak měla školní povinnosti, takže jsem se tomu věnovala méně. No, a když jsem nastoupila na magistra, tak jsem se tomu přestala věnovat úplně, protože ten náš obor to byl záprah. To jsem se vyloženě věnovala jen škole.“ (Eva)

Na druhou stranu v některých případech měly dětské parlamenty vliv na další angažovanost respondentů – shodně uvádějí, že během svého působení v parlamentech získali určité povědomí o mnoha oblastech a že toto povědomí pak využili ve své následné dobrovolnické aktivitě (jednalo se opět o znalosti v oblasti projektového managementu, ale i o možnosti zahraničních výjezdů, Evropské dobrovolné služby (European Voluntary Servis – EVS), aj.).

Specifickou oblastí angažovanosti v době na vysoké škole je (spolu-)koordinace parlamentů dětí a mládeže – ve výpovědích se objevily zkušenosti zejména s městskými parlamenty dětí a mládeže ve městech, kde respondenti působili, a také s NPDM. Někteří respondenti působili jako nějaká poradní síla či šedá eminence, někteří vystupovali aktivněji a stali se koordinátory těchto parlamentů. Navzdory časové náročnosti studia a dalších závazků se jim podařilo vše skloubit a svůj volný čas věnovali výchově budoucí generace parlamentářů. Dále uvádějí, že chtěli dětem a mladými lidem dát prostor a možnosti, jaké si oni sami odnesli ze svého působení v parlamentech.

„Určitě tam bude souvislost s mou angažovaností v době na vysoké škole, když jsem začala pracovat v neziskové organizaci, v mateřském a rodinném centru. Mimo jiné jsem se zde zabývala oblastí EVSky, evropské dobrovolné služby. Vlastně když jsem se poprvé dozvěděla, že se to tady u nás koná, tak jsem si to spojila s informacemi z NPDM, když jsme se bavili o workcampech, o EVS. Takže tam probíhaly semináře na toto téma, takže tam byla souvislost, že jsem se s podobnými tématy už setkala. Že jsem k nim měla nějakým způsobem blíž a mohla jsem se potom angažovat v této oblasti. Stala se vlastně koordinátorkou Evropské dobrovolné služby a inspirovala jsem se z toho, co jsem věděla, viděla, slyšela.“ (Monika)

„Byl to furt koníček. Ale ve chvíli, kdy tam začala být na vysoká škola, kdy už ke všemu já jsem od 18 bydlela s přítelem, takže my jsme měli už dospělej život. Já jsem chodila na vysokou školu, do toho jsem dělala ten parlament, ze kterýho jsem vůbec neměla prachy. Takže jsem řešila to dilema, že potřebuju chodit i někam do práce, a to zabírá strašně moc času. Já vím, že z toho mám něco teď, jako práci ve 30 letech. Do parlamentu chodím od 12. To je skoro 20 let, kdy dělám něco, z čeho mám teď práci na čtyři roky. A stejně se

během toho budu muset otáčet, abych za čtyři roky měla taky něco. Takže to bylo takový pro mě náročný, dotahovat ty věci do konce, nevykašlat se na to a i když jsem měla spoustu překážek a neúspěchů, než se mi podařilo ten parlament rozhybat, tak se na to nevysrat.“ (Olivie)

„Po ukončení mandátu jsem vypomáhala NPDM. Psala jsem projekty na Mládež v akci, aby ty děti měly i jiné aktivity než ty standardní. Tomu jsem se ale věnovala jen na bakaláři, takže tři roky.“ (Eva)

Na druhou stranu se někteří respondenti zcela oprostili od dřívějších aktivit, většinou na základě svých negativních zkušeností s parlamenty nebo na základě vědomého ukončení kontaktu s parlamenty. Oproštění od těchto aktivit je dle respondentů přirozeným vývojem – z desítek či stovek lidí jim v životě uvázlo jen pár osob, se kterými jsou dnes v kontaktu. Dále pro ně studium na vysoké škole, mnohdy mimo oblast, kde vyrůstali a kde v parlamentech působili, představovalo nový začátek.

„A on byl takový floutek, hrozně politický, manipulativní typ a on se o mě dozvěděl, našel si na mě články na internetu, videa, takže věděl, kdo jsem, a rozhodl se, že si mě zvolí do svého týmu, se kterým spolupracuje. A začaly mi chodit nabídky. Já jsem si chtěl ale tu vysokou užít, prostě chodit na přednášky, který mě budou bavit a učit se prakticky, a ne prostě tyhle s prominutím kraviny.“ (Petr)

„Tak prakticky už jsem se neangažovala v oblasti participace v době, kdy jsem studovala na vysoké škole. Už jenom jako nějaká „nápovědní síla“, když bylo potřeba, tak se na mě třeba obraceli, úplně minimálně teda, ale nějaká malá komunikace se současným vedením městského parlamentu, takže nějaká pomocná síla nebo součást poroty akce, kterou pořádali dál – Svitavský Ámos. Ale participace jako taková už tam neprobíhala v té době.“ (Monika)

Období studia na vysoké škole bylo pro respondenty obdobím hledání nových cest – někteří pokračovali dál v cestě, kterou objevili prostřednictvím parlamentů dětí a mládeže, jiní se vydali vstříc zcela novým možnostem. Vesměs všichni si s sebou do tohoto období ale přinesli nabitě zkušenosti, které jim při studiu byly ku prospěchu.

3.7 Období prvních pracovních příležitostí, kariéra

U některých respondentů se toto období krylo se studiem na vysoké škole, kdy si museli vydělávat na živobytí, jiní si během studia přivydělávat nemuseli. Někteří respondenti uvádějí, že získali současné nebo jedno ze svých minulých zaměstnání právě díky sociálnímu kapitálu (zejména získaným kontaktů) z NPDM nebo zisku renomé v určité fungující komunitě lidí. Charakteristické je pro tato zaměstnání krátkodobost, pouze v jednom případě jde o zaměstnání dlouhodobé.

„Tak to úplně nejvíc, podle mě. Ale to je asi obrovský štěstí. Já totiž tím, že jsem se začala stýkat s těma lidma a tím, že jsem začala navštěvovat určitá místa, tak jsem vlastně dostala úplně náhodou práci v Praze, po půl roce studia v Praze na recepci hotelu. A to jenom proto, že jsem na tom hotelu trávila čas, kdy jsem tady připravovala nějaký věci nebo jsme tady měli nějaký zasedání nebo tak. A myslím si, že k téhle práci bych se asi v životě nedostala.“ (Nikola)

„Vlastně díky tomu v tom národním parlamentu jako poznávání lidí, poprvý jsem se dostal k poznávání nějakých projektů, protože se někde něco nestihalo, někdo mě doporučil a já jsem poprvý viděl projektovou žádost, poprvý jsem dostal k okomentování projekt nebo k napsání, což mě vedlo k tomu, že jsem začal projekty psát, že jsem se o to začal zajímat. Takže v tom byly ty parlamenty úžasný, že jsem se přes to dostal až k hodnotitelům, k hodnocení projektů pro Evropskou komisi nebo pro ještě nadace mimo. Takže kde jinde bych se tu znalost naučil, než právě díky tý vytrvalosti a tý možnosti získat ty kontakty v těch parlamentech.“ (Petr)

„Proto já furt mám ty svoje práce, který mě baví a který mám vazbou k tomu parlamentu. Kdybych já se tehdy neukazovala tady v těch Lužánkách nejen kvůli tomu parlamentu, ale protože tady chodím do toho parlamentu a jsem aktivní, tak když oni vypíší výběrko, tak mi zavolají okamžitě stylem, hele, když nám na to kývneš, tak my nebudeme ani ostatní lidi oslovovat. A to je vlastně všechno díky tomu parlamentu.“ (Olivie)

Co se týče výběru povolání, i zde lze u některých respondentů vnímat vliv získaných zkušeností v NPDM, resp. v dalších dětských parlamentech na tuto oblast. Zejména se jedná o situace, kdy respondenti během svého působení v parlamentech našli obor nebo směr, kterým se chtějí vydat, a hledali vysokou školu či zaměstnání právě v tomto oboru.

„Vnímám. Určitě. Moje zaměstnání, zase pokračuju v nějaký organizační činnosti, jsem si ujasnila, že to organizování mi teda jde. Pokračuju, jen jsem prostě změnila směr. (...) Pro mě vlastně, nebo jako jedna z těch negativnějších stránek těch parlamentů, ale není to jen na parlamenty, ale obecně na neziskovky, byla nějaká neefektivita z hlediska času a financí. To mě tam docela dost trápilo, proto jsem se rozhodla jít do čistě komerční sféry, kde vlastně jsem se chtěla naučit něco jinýho.“ (Renata – PR pracovnice)

„Jelikož pracuju na MŠMT, tak má práce se týká školství a ty parlamenty se taky dotýkají školství, jelikož se odehrávají na školách. Když nám přišel mail z nějaký školy, tak jsem věděla, jé, hele tam je parlament, tam je to dobrý. Takhle člověk přišel nepřímo k tomu, že znal ty lidi na těch školách.“ (Eva)

Dalším bodem, ve kterých NPDM pozitivně ovlivnilo pracovní kariéru respondentů, byly nabitě zkušenosti a dovednosti. Vesměs se jednalo o měkké dovednosti - úroveň jejich komunikačních schopností, schopnost pracovat v týmu a pod tlakem, ale také sebevědomí a sebedůvěru nebo např. práce s PC softwarem.

„Vlastně jediný štěstí jsem měl, že mě přijala jedna firma, to bylo možná právě kvůli NPDM, že my jsme tam měli tříkolový konkurz, na ten jsme se museli připravit, jedno kolo bylo ústně, že jsme hráli scénku před psychologem a tak. Z dvanácti lidí jsme šli k ústnímu pohovoru čtyři. Tak právě jestli tímhle, jako komunikací, tak jsem tím prošel.“ (Petr)

„A v čem mi to třeba pomohlo, tak v nějakým kariérním postupu – neměl jsem strach, strach z jednání s lidma nebo strach poslat životopis na tuhleto pozici nebo o tu práci zkusit požádat. V tomhle mi to pomohlo, ale zase těma měkkejma dovednostma.“ (Aleš)

„Tak já dělám práci komunikační, jak přes telefon, tak provázím lidi ve Vile. Takže bych řekla, že mi to dalo tu sebejistotu v tom vystupování, mluvit s lidma, být pohotová a nezáleknout se otázek a vůbec s něma dokázat mluvit, protože ne každý to dokáže.“ (Tereza)

„A až se mě jednou v zaměstnání budou ptát, jestli umím s power pointem nebo jestli umím závěrečnou zprávu napsat nebo jestli umím něco napsat, tak to budu umět. A ne proto, že jsem vystudovala vysokou školu a mám a titul, ale bude to proto, že jsem přesně dělala NPDM a ten projekt a že jsem se v tom sama musela nějak naučit. Dalo mi to strašně moc zkušeností, že kromě toho, že jsem se potkala se strašně moc lidma, jak ty, který mi nějak sedli, tak ty, který mi nesedli. Tak mi to dalo strašně moc zkušeností a poznatků.“ (Nikola)

Na druhou stranu se u některých respondentů objevila nesplněná očekávání z toho, že jejich působení v NPDM, potažmo dobrovolnická činnost, neměla na zisk zaměstnání žádný vliv. Obecně je jednou ze slabých stránek trhu práce v ČR fakt, že zaměstnavatelé, kteří nejsou občanské angažovanosti nakloněni nebo s ní sami nemají zkušenosti, nevěnují dobrovolnické činnosti uchazečů žádnou nebo téměř minimální pozornost. Toto zjištění je také v rozporu s tím, v co věří nebo v co doufají členové parlamentů dětí a mládeže, a sice že jim činnost v parlamentech bude v budoucnu ku prospěchu – právě například v oblasti zaměstnání. Samozřejmě i zde se objevily případy, ve kterých respondenti nereflektovali žádný vliv parlamentů na své současné zaměstnání.

„To bylo vtipné, protože já jsem vždycky očekával – a oni to vždycky popisovali tak, že když budeš v NPDM, tak děláš tu dobrovolnou činnost, máš to v životopisu a tak. No, a jakmile jsem nastoupil do práce, tak to nikdy nikoho nezajímalo. Já jsem si myslel a všichni mi to vykládali, že dobrovolnictví je prostě top a jak se to bere. No ale to se bere tak možná v Americe, ale tady to nikoho nebralo. Tady se mě na to nikdy nikdo nezeptal.“ (Petr)

„V současné době nemůžu hodnotit. Za prvé, v mé současné práci probíhá zaškolování. Takže zatím se stále školím a nevykonávám tu práci plnohodnotně v tuto chvíli. Stále jsem v průběhu zaškolování, takže to není ještě dokončené. Nedělám všechny kroky, které mám, takže není možné hodnotit. Takže v tuto chvíli ne, není tam žádná souvislost.“ (Monika)

Období prvních zaměstnání se u respondentů často kryje s obdobím studia na vysoké škole, některá jejich zaměstnání nemají vazbu na obor, který studují, jiná ano, každopádně u sebe pozorují vliv NPDM na zisk zaměstnání nebo pozitivní vliv zkušeností, které v parlamentech získali. Jako všude jinde, i zde se objevily případy, kdy respondenti nevnímali žádný vliv NPDM na zisk nebo udržení (ve smyslu využití získaných dovedností a znalostí) svého zaměstnání.

3.8 Občanská angažovanost po ukončení parlamentní kariéry

Po ukončení „parlamentní kariéry“ se volnočasová činnost a občanská angažovanost respondentů rozběhla různými směry – jedni založili vlastní projekt, jiní se věnují činnosti od parlamentů zcela odlišné. Někteří na čas s angažovaností zcela přestali, a to z různých důvodů – nedostatek volného času, soustředění se na studium, aj. Shodně ale uvádějí, že

NPDM jistým způsobem ovlivnil jejich vnímání občanské angažovanosti a mládežnické angažovanosti.

Jednou z kategorií aktivit po výstupu z parlamentů jsou **aktivity či projekty, které jsou nějakým způsobem přímo navázané na NPDM** – at' už činností (spolu/koordinace parlamentů dětí a mládeže) nebo kontakty, které respondenti na NPDM získali (společné projekty, témata). Jak dokládá výrok níže, přátelské a osobní vazby, které respondenti na NPDM, potažmo v jiných dětských parlamentech navázali, jsou silné a další společná volnočasová činnost může období společně stráveného a smysluplně využitého času prodloužit.

„Takže myslím si, že mě to hodně ovlivnilo a myslím, že mě NPDM hodně ovlivnilo i v tom, že jsme začali dělat projekt. Což nevím, jestli jde považovat za nějaký pracovní život, protože jsme dělali projekt, kterej byl ze začátku dobrovolnej, ale pak jsme tam třeba nějaký odměny měli. A myslím si, že mě ten projekt taky ovlivnil hodně. A že to byla taky nějaká etapa, kterou bych nezažila, kdybych nebyla v NPDM. (...) Ten projekt jsme založili vlastně, protože jsme museli kvůli věku odejít z NPDM a protože se nám ještě nechtělo, tak jsme založili projekt s těma lidma, se kterýma jsem byla v NPDM.“ (Nikola)

„Dobrovolně mám na mysli tu svoji neziskovku, kde dobrovolně věnuju tomu čas. Takže to je moe veškerý dobrovolnictví. Na jedny straně neziskovka zprostředkovává výměny mládeže, školení pracovníků s mládeží. My se snažíme vysílat ty lidi. Plus máme nějakou aktivitu, dlouhodobý projekt k aktivnímu občanství. A teď se chystá jinej, aby pomáhal některejm těm parlamentům – nějaký další vzdělávací aktivity.“ (Aleš)

„A teda v těch parlamentech, tak jsem v současné době koordinátorkou, ale úplně to necítím tak, jak by to mělo být, protože mi přijde, že i když se člověk snaží, zejména jako na začátku, to mě teda pozsatavily ty nemoci, tak děcka nějak ustupuje ten zájem dělat něco navíc, protože maj počítače, maj mobily, maj fejsbuky, maj počítačové hry a víc času tráví, podle mě na tom, než aby dělali něco prostě volně, no.“ (Tereza)

Další kategorií je poté **dobrovolnická činnost, která nesouvisí s aktivitami NPDM**. Většinou se jedná o činnosti, které respondenti vykonávají při studiu na vysoké škole a které souvisí s občanským životem na VŠ – jedná se tedy o zapojení do různých spolků nebo např. o výpomoc pedagogovi.

„Rádoby dobrovolničím pro školu, a to jen proto, že mám doktora, který už je hodně starý a už půjde do důchodu. A on právě dlouhá léta vedl na škole preparaci a snaží se nějak tu preparaci předat a najít lidi, kteří jsou schopní. Takže my jsme se nějak spřátelili, komunikujeme spolu a já společně s jednou kamarádkou vedu preparaci. Taháme tam nové lidi, jsme zváni na přednášky, kde vyučujeme, co ta preparace je, jak se vycpává, jak se s těma mrtvolama pracuje, všechno. A co všechno se tam dá čarovat. Dělán to prostě dobrovolně na svojí škole.“ (Petr)

„Tak ve Studentské unii jsem v podstatě členem, tak je více projektů, které se v průběhu roku organizují, dejme tomu pět, a vždycky se vybereš, který projekt chceš dělat. Nemusíš samozřejmě dělat všechny, protože to není úplně v těch časových možnostech.“ (Tereza)

A jak respondenti vnímají vliv NPDM na svou aktuální angažovanost? I zde lze rozlišit, zda se dle nich jedná o přímý vliv – tedy činnost, kde vnímají přímou souvislost mezi tím, čemu se nyní věnují, a svým působením v dětských parlamentech (např. koordinátoři různých článků dětských parlamentů či projektoví manažeři v neziskových organizacích nebo iniciativách), či zda se jedná o nepřímý vliv – tedy opět využití získaných dovedností či znalostí bez ohledu na obor činnosti.

Co se týče vlivu měkkých dovedností, zde respondenti vyzdvihují opět komunikační a prezentační dovednosti, zisk sebevědomí a sebedůvěry, práce a spolupráce v týmu. A obecně pak lze hovořit o zájmu o své okolí a nelhostejnost.

„Určitě mě zajímá ta politická a občanská angažovanost. A potom třeba po škole jsem jednou byla na zasedání na městském úřadě. Tak jsem tam šla a mluvila tam s tím úředníkem a vysvětlovala jsem mu tam, co dělaj ty parlamenty a zda to půjde prosadit. Akorát pán nebyl z těch, co by to zajímalo. Takže jsem vyvinula iniciativu, akorát ten pán byl ostentativně proti. Dále mě zajímá volební účast, chodím k volbám. Minimálně těm rodinným příslušníkům se snažím vysvětlovat, proč j to dobrý.“ (Eva)

„Asi v té komunikaci. Stejně jako v NPDM, tak i tady jsem schopný stoupnout si před lidi, vysokoškoláky, a to jsou třeba i magistři. Já jsem na bakaláři a vyučuju magistrity. Takže si prostě stoupnu před ty starší lidi a vysvětluju jim všechny ty řezy a takhle a že mi to nedělá problém.“ (Petr)

„Jsem dobrovolně mentorkou jedné dobrovolnice evropské v rámci Evropské dobrovolnické služby z Polska pro neziskovou organizaci, kde jsem dříve působila.“
(Monika)

„NPDM mi dalo ten základ, jako kdyby mě vychovalo k tomu jít si za tím svým cílem, věřit si a naučilo mě to, jak potom fungovat v těch dalších organizacích. Byl to takový stavební kámen, dejme tomu, takový ten začátek, kdy člověk začínal. Začal se nějak formovat a díky tomu jsem se nebála vstoupit do těch dalších organizací a nějak působit. Jako myslím si, že úplně asi kdybych nebyla v parlamentech a nebyla bych zvyklá něco dělat, kdyby mě to takto nerozvinulo, tak si myslím, že úplně nemám ten zájem působit v nějaké další organizaci, protože ten parlament, nebo ten národák, dejme tomu, mi dal nějaký ten základ, že je fajn trávit ten čas s lidmi i jinak než ve škole, takže proto mě to nakoplo dělat něco takového na vysoké.“ (Tereza)

„Nicméně já jsem v tom NPDM zůstala, aktivně jsem tam byla pořád dál a když jsem potom šla na vysokou školu, tak jsem si říkala, že by zas bylo záhodno ten parlament tady v Brně obnovit. A zase jsem se domluvila tady s Lužánkami a zase jsem ho obnovila. A dělala jsem to po své ose.“ (Olivie)

I zde se objevilo několik případů, kdy došlo k (prozatímnímu) přerušení občanské angažovanosti na jakékoli úrovni. Dělo se tak z důvodu nedostatku volného času při studiu nebo zaměstnání nebo např. z vyčerpání z dosavadní činnosti.

Na druhou stranu tito respondenti obratem dodávají, že se občanské angažovanosti nebrání či spíše, že ji do jisté míry v budoucnu u sebe očekávají, nehledě na oblast, ve které se budou angažovat.

„Ne. Bude to znít blbě, ale já na to teď nemám čas. Mě zaměstnává hodně škola a práce a je zázrak, když mám volný večer. (...) Sama bych to aktivně nevyhledávala, ale kdyby se něco naskytl, tak bych o tom uvažovala. Tak bych do toho asi šla.“ (Jana)

„Teďka momentálně ne. To je vlastně jedna z těch negativních stránek věci, bych řekla, že v určitý fázi se člověk cítí vyšťavenej a že sedí na více židlích. Že prostě v momentě, kdy jsem vlastně studovala vysokou školu, potřebovala jsem vydělávat na to živobytí a zároveň dělat dobrovolníka, tak jsem zjistila, že už to jako nejde. Že to prostě jako nejde skloubit dohromady a v momentě, kdy jsem se vlastně přesunula k nějakému full-time jobu, nebo ještě před tím, když jsem si vlastně řekla, že se chci kariérně zase někam posunout, tak

jsem věděla, že je potřeba to nějak skloubit, ale pak do toho vkročil taky nějak partner. A v ten moment jsem vyhodnotila, že s parlamentama obecně, s tím dobrovolnictvím na čase rozloučit.“ (Renata)

„A potom ten čas, kterej jsem tím v tom projektu strávila, jsem neměla nijak finančně ohodnocen a ty finance pro mě potom hrály jednu z hlavních rolí, protože jsem je potřebovala a za ten projekt jsem je nedostávala. Tím pádem jsem se potřebovala věnovat víc nějaké placené práci než tomu projektu. Ale kdykoliv mě třeba osloví, že je něco potřeba, tak se nebráním tomu se znova zapojovat.“ (Nikola)

I když se nyní tedy respondenti aktivně nikde neangažují, uvažují o své budoucí angažovanosti. Ta pramení z výchovy k aktivitě a angažovanosti, ke které je působení v dětských parlamentech vedlo a také obecně k aktivitě ve svém volném čase.

„A na druhou stranu, čím dál víc směřuju do nějakýho rodinnýho života a do nějakýho vztahu, kde vydělává ten manžel a já už moc ne, tak si říkám, že až budu na tý mateřský, tak začnu zas něco dělat. Asi bych chtěla dělat zase něco jinýho. Nevím, přemýšlela jsem zas o nějakých babičkách, seniorech nebo psech nebo něco takovýho, tak nějakou činnost, která bude mít nějaký smysl.“ (Renata)

„Vzhledem k mému stavu, kdy jsem těhotná, se teď nikde neangažuju. Po dobu minimálně tři čtvrtě roku, rok, žádný aktivity krom dítěte mít nebudu. Možná v budoucnu se tomu nebráním. S parlamentama kdykoliv, cokoliv pomůžu, to ráda vždycky. A pak třeba mateřský centra. Ale ty parlamenty, s tím mám zkušenost. Kdežto do mateřského centra půjdu poprvé, tam ty vztahy budu muset navazovat.“ (Eva)

„Jak jsem řekla, teď se soustředím na školu, mám toho hodně. Ale uvažuju o nějaké spolkové činnosti tady u nás na škole. Nebo třeba nějakí mladí politici nebo tak něco. Určitě bych se ráda do něčeho zapojila.“ (Klára)

Pro mnoho respondentů bylo působení v dětských parlamentech významnou součástí jejich dosavadního života. Intenzivně vnímají přínos NPDM nejen např. na svoje studium, ale zejména na svůj osobní rozvoj. Jedním dechem pak dodávají, že je důležitější umět se s lidmi domluvit, než memorovat látku ze střední školy.

„A druhá věc je, že ty lidi, který se toho zúčastní, se toho hrozně moc naučí a posune je to někam dál. A i kdyby tam byli sebevíc blbý lidi, tak ty lidi, který se toho zúčastní, se naučí aspoň, že i s těma blbejma lidma se dá vyjít. A bylo to i vidět na tý vejšce i na tý střední, že

když máš nějaký zkušenosti s tím, jak s těma lidma mluvit nebo se toho nebojíš, tak ti to strašně dá. A možná je důležitější umět mluvit s lidma, než to, kdy byla bitva na Bílé hoře nebo něco podobnýho.“ (Nikola)

„V téhle době není důležitý vědět ty informace, protože všechny informace si dohledáš, ale v týhle době je důležitý mít schopnosti – umět mluvit nebo třeba něco jinýho, ale to se v té škole nenaučíš.“ (Nikola)

4. Závěry

Diplomová práce si kladla za cíl zkoumat občanskou angažovanost respondentů v organizaci Národní parlament dětí a mládeže a dalších člancích parlamentů dětí a mládeže a dále reflexi vlivu této struktury na další občanskou angažovanost v životě těchto jedinců. Ze získaných dat lze vyčíst ale mnohem více, než vliv na další občanskou angažovanost, a to například i vliv na výběr oboru studia na vysoké škole nebo na zisk či výběr zaměstnání.

Respondenti na své působení v parlamentech dětí a mládeže vzpomínají vesměs s úsměvem, nikdo z nich nelituje času, který aktivitami strávili. V úhrnu se jedná o 3 – 6 let života, který respondenti v parlamentech dětí a mládeže strávili aktivně, tedy jako členové některého článku. Různě pak hodnotí přínos, který to pro ně do budoucna mělo. Na schématu č. 1 jsou přehledně znázorněny úrovně přínosu, který parlamenty dětí a mládeže měly na sledované jedince.

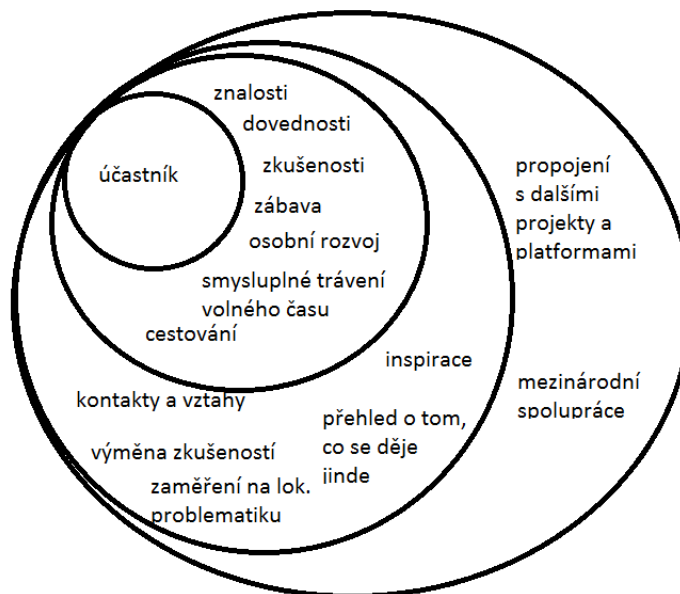

Schéma 1: Zobrazení přínosu aktivity v NPDM pro bývalého člena; zdroj: vlastní výzkum

Z rozhovorů v rámci realizovaného výzkumu můžeme usoudit, že respondenti reflektují vliv aktivit v parlamentech dětí a mládeže v každé definované oblasti jejich života. V první řadě se jedná o období studia na základní škole, kdy se všichni respondenti setkali se strukturou parlamentů dětí a mládeže, a někteří z nich se do ní přímo zapojili. Vzhledem

k povaze těchto školních parlamentů na základní škole ještě nebyl vliv na respondenty tak velký jako v pozdějších fázích jejich života. Ve zkratce se jednalo o rozšíření obzorů v oblasti možností mládežnické participace na svém okolí, tj. na škole či v bezprostředním okolí.

Ačkoliv aktivita v parlamentech dětí a mládeže nebyla ve většině případů na základní škole výrazná (ať už významem nebo např. časově), už zde si začalo okolí respondentů všímat jejich „neobvyklé“ volnočasové aktivity. Setkáváme se tedy s pochopením nebo naopak nepochopením činnosti respondenta spojených s aktivitou v parlamentech dětí a mládeže kolektivem či pedagogickým sborem. Tento pocit se se vzrůstající aktivitou při pozdějším studiu na střední škole ještě prohluboval.

Střední škola byla pro všechny respondenty obdobím, kdy působili ve vrcholových orgánech struktury parlamentů dětí a mládeže. Toto působení s sebou neslo poměrně velké časové vytížení a jistou izolaci od kolektivu ve škole způsobenou častou absencí, nepochopením aktivit respondenta kolektivem ve třídě a jinými prioritami v oblasti trávení volného času. Ačkoliv se většina respondentů během svého studia setkala s těmito negativními vlivy, nikoho z nich to nepřimělo svou „parlamentní kariéru“ ukončit. Motivací pro ně byl smysl participačních aktivit, nalezení komunity, kam patří, nebo vědomý výhled do vlastní budoucnosti a upřednostnění krátkodobého „nepohodlí“ v podobě nenakloněného kolektivu a pedagogického sboru ve snaze se rozvíjet či získat konkurenční výhodu nad svými spolužáky. Dále respondenti identifikovali fakt, že jim ve škole chybělo prostředí, kde by se těmito hodnotám naučili nebo se v nich procvičili, stejně tak jako prostředí přátelské k diskuzi.

Tento pocit vyloučení však respondenty neopustil ani během studia na vysoké škole, i když se zde vyskytoval už v minimální míře. Přehledně tento fenomén popisuje přiložené schéma.

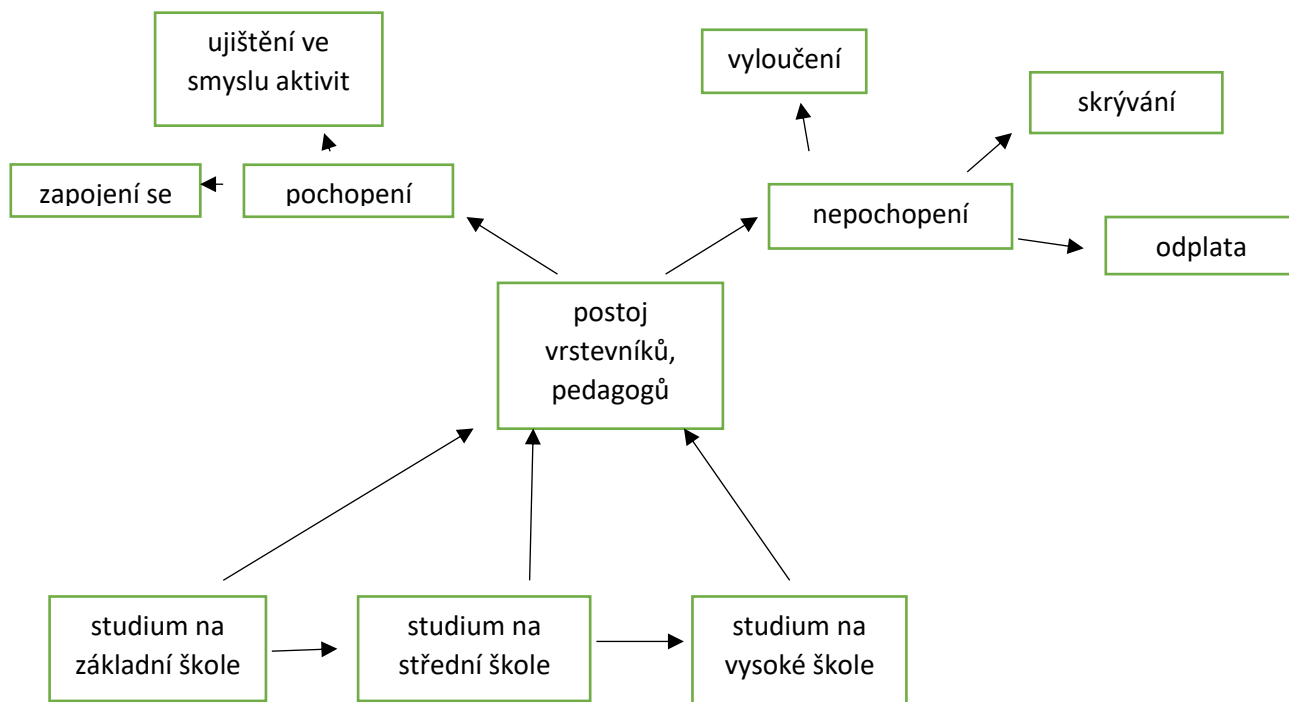

Schéma 2: Vnímání bývalých členů parlamentů dětí a mládeže okolím; zdroj: vlastní výzkum

Dalším zajímavým bodem je identifikace hybatele, tedy člověka nebo situace, která respondenty na základní nebo střední škole přivedla k parlamentům dětí a mládeže. Zatímco na základních školách se většinou jednalo o vnější hybatele (učitelé, spolužáci, náhody, aj.), na středních školách byli respondenti vlastními hybateli – tedy že oni sami identifikovali zájem podílet se na činnosti parlamentů dětí a mládeže.

Co se týče studia na vysoké škole, některým respondentům Národní parlament dětí a mládeže pomohl ve výběru oboru studia nebo v oblasti zaměření, jednodušší pro ně bylo i studium, kdy mohli čerpat ze zkušeností, které načerpali během svého působení v parlamentech. Na druhou stranu, jak je zmíněno výše, i na vysoké škole se respondenti setkávali s jistým rozčarováním, které NPDM do jisté míry způsobilo – jednalo se o to, že díky svým reálným zkušenostem vyčnívali nad svými spolužáky nebo že byli konfrontováni s teorií, která byla odlišná od praxe, kterou zažili.

Po ukončení „parlamentní kariéry“ se respondenti postavili k parlamentům dětí a mládeže různě – někteří z nich vědomě ukončili své působení a poté jakýkoliv kontakt, došlo tedy k poměrně úplnému odstřihnutí od této minulosti. Jiní se i po ukončení aktivního působení nadále pokoušeli zasahovat do aktivit parlamentů, ať už jako poradní orgány nebo přímo jako (spolu-)koordinátoři. Ať tak či tak, v obou těchto případech lze z výpovědí respondentů vypožorovat určitou odpovědnost vůči parlamentům dětí a mládeže a touhu

něco jim vracet nebo poskytnout dalším generacím to, co si mohli zažít oni. Tyto pocity a jednání měly později vliv na další občanskou angažovanost těchto respondentů.

Na oblast zaměstnání měly parlamenty dětí a mládeže rovněž vliv, v tomto případě více méně pozitivní. V některých případech dokonce respondenti získali zaměstnání díky využití sociálního kapitálu, který získali svým působením v parlamentech. V dalších případech respondenti využili zkušenosti, znalosti a dovednosti načerpané v parlamentech. Na druhou stranu i zde lze pozorovat rozčarování u některých respondentů, a to v případě, kdy NPDM nemělo žádný vliv na získání zaměstnání, což bylo v rozporu s jejich očekáváními.

A konečně, jak Národní parlament dětí a mládeže a další parlamenty ve struktuře měly vliv i na další občanskou angažovanost respondentů? Ačkoliv je jejich současná angažovanost na nižší úrovni než v době jejich působení na střední škole, stále lze pozorovat vliv parlamentů. Několik respondentů pokračovalo v oblasti mládežnických projektů, které můžeme chápat jako umělé prodloužení doby, kterou strávili v parlamentech, neboť se těmto projektům často věnovali s lidmi, se kterými se seznámili během aktivit parlamentů. Samozřejmě se někteří respondenti vydali po jiné cestě – vybrali si aktivity, které nijak nesouvisí s oblastí mládežnické participace nebo tento vliv přímo nereflektují. Na druhou stranu i zde lze vyzorovat nepřímý vliv parlamentů, a to např. v podobě vyšší úrovně soft skills, aj. A na konec, někteří respondenti ukončili svou angažovanost úplně, a to z mnoha různých důvodů (těhotenství, náročné studium, zaměstnání, aj.). Ačkoliv se však v tuto chvíli neangažují, o svém budoucím působení přemýšlí, a to zejména v kontextu parlamentní výchovy k aktivitě.

Co se ve výpovědích neobjevilo, a co by mohl evokovat název „parlamenty“, jsou jakékoliv zmínky o politické angažovanosti po ukončení parlamentní kariéry. Ačkoliv respondenti zmínili, že očekávali vliv parlamentů dětí a mládeže právě na tuto oblast angažovanosti, ve skutečnosti se tato očekávání nepromítla do reality.

Další zajímavé zjištění se dotýká pozic, které respondenti v Národním parlamentu dětí a mládeže zastávali. Ukázalo se, že pro respondenty nebylo až tak důležité, na jaké pozici v NPDM fungují, zda byli předsedové, členové Rady nebo Předsednictva. Na jejich vnímání toho, jak je NPDM ovlivnilo, to vliv nemělo.

Ačkoliv jsou parlamenty dětí a mládeže v České republice již přes 20 let, jejich vliv na členy není doposud důkladně probádán. Dalším bodem je jejich nedostatečná propagace – mimo okruh lidí, kteří se parlamenty a mládežnickou participací zabývají, je povědomí o nich poměrně malé, a to je škoda vzhledem k výše zmíněným přínosům. Dodnes máme školy, města či kraje, ve kterých neexistují parlamenty dětí a mládeže, a oni tak nemohou využívat této jedinečné metody mládežnické participace, která je víc než jen simulací a hrou na opravdovou politiku.

Literatura

Beck, P., M.K. Jennings. 1982. „Pathways to participation“. *American Political Science Review*. Vol.76 (1). Str. 94–108.

Čáp, P., O. Matějka a kol. 2013. *Občanské vzdělávání v ČR*. Brno: Muni Press, ISBN: ISBN 978-80-210-6185-9

Duke, Naomi, N. a kol. 2009. „From Adolescent Connections to Social Capital: Predictors of Civic Engagement in Young Adulthood“. *Journal of Adolescent Health*. Volume 44, Issue 2, February 2009

Erikson, Erik, Homburger. 1968. *Identity, youth, and crisis*. New York: Norton

Frič, P. a kol. 2010. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21.století* Praha: Agnes, ISBN: 978-80-903696-8-9

Hart, Roger. 1992. *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Florence: UNICEF

Chmelík, Radim. 2013. *Aspekty žákovské participace prostřednictvím zastupitelských těles na gymnáziích*. Disertační práce. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta

Juříková, Lucie. 2013. *Participace mladých lidí v neziskové organizaci. Kritéria participace aplikovaná v případové studii*. Bakalářská práce. Praha: Evangelická teologická fakulta UK

Kiisel, Maie, Marianne Leppik, Kulliki, Seppel. 2015. „Engaged and Critical? The Young Generation's Political Participation in EU Countries“. *Studies of Transition States & Societies*. Vol. 7 Issue 3

Kymlicka, Will. 2002. „Civil Society and Government: A Liberal-Egalitarian Perspective“ in N. Rosenblum, a R.C. Post (eds.). *Civil Society and Government*. Princeton: Princeton University Press. Str. 79-110

Manganelli, Sara a kol. 2015. „Italian adolescents' civic engagement and open classroom climate: The mediating role of self-efficacy.“ *Journal of Applied Developmental Psychology*. Vol. November-December 2015 41:8-18

- Mansfeldová, Zdenka, Aleš, Kroupa. 2005. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 80-86429-53-9
- Matějka, Ondřej, Filip Hotový. 2012. *Politika do školy patří. Metodický materiál pro učitele*. Brno: Muni Press
- Middleton, Emily. 2006. „Youth Participation in the UK: Bureaucratic Disaster or Triumph of Child Rights?“ *Children, Youth & Environments*. Vol. 16 Issue 2, str. 180-190
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2001. *Bílá kniha mládeže* [online]. Praha: Komise Evropských společenství [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/bila-kniha-evropske-komise-o-mladezi>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2014. *Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33599/>
- Národní pracovní skupina pro strukturovaný dialog. 2016. *Strukturovaný dialog v kostce*. [online]. Praha: Národní pracovní skupina pro strukturovaný dialog [cit. 2017-01-01]. Dostupné z <http://www.strukturovanydialog.cz/sites/default/files/npsd-book.pdf>
- Norris, Pippa. (ed.) 1999. *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. Oxford: Oxford University Press
- Patrikios, Stratos, Mark, Shephard. 2013. „Making Democracy Work by Early Formal Engagement? A Comparative Exploration of Youth Parliaments in the EU“. *Parliamentary Affairs*. Vol. 66, Str. 752–771
- Patrikios, Stratos, Mark, Shephard. 2014. „Representative and Useful? An Empirical Assessment of the Representative Nature and Impact of the Scottish Youth Parliament“. *Journal of Legislative Studies*. Vol. 20 Issue 2, Str. 236-254
- Pospíšilová, T. „Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků“. *Časopis Lidé města*, 12. ročník, 1. číslo
- Protivínský, T. a kol. 2012. *Občanské vzdělávání v kontextu českého školství*. Brno: Muni Press

Pugach, M.C., L.J. Johnson. 1995. „Unlocking Expertise among Classroom Teachers through Structured Dialogue: Extending Research on Peer Collaboration.“ *Exceptional Children*, October 1995, 62(2):101-110

Richards-Schuster, Katie, Suzanne, Pritzker. 2015. „Strengthening youth participation in civic engagement: Applying the Convention on the Rights of the Child to social work practice“. *Children and Youth Services Review*. Vol. 57, Str. 90-97

Rousová, Jindřiška. 2012. *Příčiny nízké občanské a politické participace dětí a mládeže v ČR*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky

Smékal, V. a kol. 2010. *Analýza občanského vzdělávání dospělých*. Brno: Muni Press

Šimáček, Martin. 2016. *Participace a reprezentace Romů v Česku zejména při sociálním začleňování*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky

Šerek, Jan a kol. 2012. *Mladí a nevšední. Studie občanského života mladých lidí z etnických menšin a majority v České republice*. Brno: MUNI Press. ISBN: 978-80-210-6055-5

Ševců, Martina. 2011. *Občanské postoje a participace žáků v České republice*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie.

Theocharis, Yannis, Ellen Quintelier. 2016. „Stimulating citizenship or expanding entertainment? The effect of Facebook on adolescent participation.“ *New Media & Society*. Vol. 18 Issue 5

Úmluva o právech dítěte [online]. 1989. OSN [cit. 2017-01-01]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

UNESCO. 2001. *Inclusion in Education: The Participation of Disabled Learners*. France: UNESCO

Van Deth, Jan, W. 2012. „New Modes of Participation and Norms of Citizenship.“ In Jan W. van Deth and W.A. Maloney (eds.). *New Participatory Dimensions in Civil Society. Professionalization and individualized collective action*. London: Routledge

Všeobecná deklarace lidských práv [online]. 1948. OSN [cit. 2017-01-01]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Youniss, J., K. Kawashima-Ginsberg. 2002. „Youth civic engagement in the twenty-first century“. *Journal of Research on Adolescence*. Vol.12, Str.121-148

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v pozdějším znění

Literatura - metodologie

Disman, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2014, ISBN 978-80-246-1966-8

Gardner in Moree, Dana. Učitelé na vlnách transformace. Kultura školy před rokem 1989 a po něm. Praha: Karolinum, 2013, ISBN 978-80-246-2298-9

Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, ISBN 978-80-7367-485-4

Konopásek, Zdeněk. Auto/biografie a sociologie. Druhá verze. Praha: Institut sociologických studií FSV UK, 1994

Miovský, M.: Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu, Praha, Grada, 2006

Švaříček, Šedřová a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. 2007, ISBN 978-7367-313-0

Vaněk, Miloslav a Pavel Mücke. Třetí strana trojúhelníku, Praha, Fakulta humanitních studií, 2011, ISBN 978-80-87398-11-1

